

בעמק אהילון

פרשת שמיני • ה'תשפ"ד • שנה רביעית 145

במה לתורת רבני ואברכי גני איילון

אגדה

וירא אליכם כבוד ה'

כיצד ניתן לראות כבוד ה' ולדעת שהשכינה שורה, והלא מקרא מלא דיבר הכתוב "כי לא יראני האדם וחי" (שמות לג).

וַיְבֹא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶל-אַהֲל מוֹעֵד, פִּירֵשׁ"י, למה נכנסו, כיון שראה אהרן שקרבו כל הקרבנות ונעשו כל המעשים ולא ירדה שכינה לישראל, היה מצטער ואמר יודע אני שכעס הקדוש ברוך הוא עלי ובשבילי לא ירדה שכינה לישראל, מיד נכנס משה עמו ובקשו רחמים וירדה שכינה לישראל.

עוד שם, וַיִּצְאוּ וַיִּבְרְכוּ אֶת הָעָם, פִּירֵשׁ"י, אמרו ויהי נועם ה' אלקינו עלינו יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם. לפי שהעמידו משה למשכן ושמש בו ופרקו בכל יום ולא שרתה בו שכינה, והיו ישראל נכלמים ואומרים למשה משה רבינו כל הטורח שטרחנו שתשרה שכינה בינינו ונדע שנתכפר לנו עון העגל. לכך אמר להם זה הדבר אשר צוה ה' תעשו וירא אליכם כבוד ה'. ע"כ.

החטא מביא לסילוק השכינה ובנין המשכן משיב אותה למקומה. יסוד הדבר הוא כי האדם נמצא במאבק הפנימי בין ה"אני" העצמי שלו בו הוא רואה את עצמו כמרכז ההוויה בו הכל סובב סביבו והכל נמדד ביחס אליו ולפי הבנתו, כך הוא גם בוחן את סביבתו להבדיל בין הטוב לרע, לבין הכרת "אין עוד מלבדו" שמשמעו התבטלות עצמית מוחלטת בה אמת המידה להבחין בין טוב לרע הוא האם הדבר רצוי ונעשה על פי הרצון האלקי.

עבודת ה' וקיום המצוות נתונים בין עשיה לשמה [אך ורק כי כך ציוה ה'] לבין שלא לשמה [קיום מצוות מתוך שאיפה לרווח עצמי כגון צורך חברתי או כהרגל ומצוות אנשים מלומדה, לשאת חן וכדו']. שיעור הדבקות וטוהר המחשבה הוא אופן שיעורה של השראת השכינה על האדם. במעשה העגל היתה כוונת העושים ללא צווי ביוזמה ורצון עצמי [לעיני אהרון הכהן], המשמעות של החטא היתה העמדת רצון האדם במרכז ונטישת הדבקות ב"איו עוד מלבדו". כך סולקה השכינה כאשר חטאנו, "כי עזבו מקור מים חיים את ה'" (ירמיהו יז).

בבניין המשכן נעשה הכל בצווי ה' ללא כל פניה ושינוי, "ככל אשר צוה ה' את משה כן עשו בני ישראל את כל העבודה. וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אתה כאשר צוה ה' כן עשו ויברך אתם משה". (שמות לט). כאן נוצר השינוי שחולל את תיקון הנפש בה בטלה האנוכיות והכרת ההתבטלות שבה למקומה להשיבה לקרבת האלוקים כבראשונה.

אמרו בגמ' (שבת ל): וְשִׁבְחֵי אֲנִי אֶת-הַשְּׁמִיחָה - שמחה של מצוה, וְלִשְׁמִיחָה מֵה זֶה עֲשֵׂה - זו שמחה שאינה של מצוה, ללמדך שאין שכינה שורה לא מתוך עצבות ולא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך דברים בטלים, אלא מתוך שמחה של מצוה, שנאמר (מלכים ב) וְעִתָּה קָחוּ לִי מִנְּיָן וְהִיָּה כְּנֶגְדְךָ הַמִּנְיָן וְתִהְיֶינָה עֲלֵינוּ יָד ה'. וביאר המהר"ל, אין השכינה שורה על דבר חסרון רק על השלם, ולפיכך כאשר הנפש אינה בשמחה והיא בחסרון אין השכינה שורה, וכן בשמחה גשמית אין השכינה שורה, כי השם יתברך נבדל מן דברים אלו, "ושבח אתה את השמחה" היינו כאשר שמח בו יתברך בתורתו ובמצותיו.

(ויקרא כו) אִם בְּחֻקֵי תִלְכוּ וְאֵת מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ... וְנִתְּנִי מִשְׁכְּנִי

המשך בעמוד 12

דבר העמק

מורנו המרא דאתרא הגר"א ברוידא שליט"א

הלכה

בדין חלב עכו"ם

איתא בשו"ע (יו"ד קט"ו א') חלב שחלבו עובד כוכבים ואין ישראל רואהו אסור, שמא עירב בו חלב טמא. היה חולב בביתו וישראל יושב מבחוץ, אם ידוע שאין לו דבר טמא בעדרו מותר, אפילו אין הישראל יכול לראותו בשעה שהוא חולב, היה לו דבר טמא בעדרו והישראל יושב מבחוץ והעובד כוכבים חולב לצורך ישראל, אפילו אינו יכול לראותו כשהוא יושב, אם יכול לראותו כשהוא עומד מותר, שירא שמא יעמוד ויראהו, והוא שיודע שחלב טמא אסור לישראל.

המבואר דכשאין לו דבר טמא בעדרו מותר אפילו אין הישראל רואהו. וכתב ע"ז הרמ"א דלכתחלה צריך להיות הישראל בתחילת החליבה ויראה בכלי שלא יהיה בכלי שחולבין בו דבר טמא. ונהגו להחמיר שלא יחלוב בכלי שדרכו של עובד כוכבים לחלוב בו, שמא נשארו בו צחצוחי חלב של עובד כוכבים, מיהו בדיעבד אין לחוש לכל זה. ולפ"ז גם כשידוע שאין שם דבר טמא יש לנהוג היתר לכתחילה רק כשישראל רואה ובדיעבד מותר. ועי"ש בש"ך ובט"ז שבדיקת הכלים שיהיו נקיים הוא לעיכובא.

ורבותינו דנו בשאלת גדר האיסור והנפק"מ בזה לדינא. אם האיסור הוא רק במקום דאיכא למיחש לתערובת, אבל במקום דאין לחוש כגון שאין שם בנמצא כלל דברים טמאים מותר. א"ד שזו היא תקנת חכמים בכל מקום לאסור חלב עכו"ם ולא פלוג, אלא שבמקום שישראל רואה לא גזרו, אבל ליכא שם ישראל לא פלוג רבנן.

ועי"ש בפר"ח בשם שערי דורא שכתב וז"ל, חלב שחלבו גוי ואין ישראל רואהו אפילו אין בהמה טמאה בדיר אסורה דלא ליפוק חורבא מינה ופורץ גדר ישכנו נחש כך פסק רש"י עכ"ל. ודומה לדין המבואר בשו"ע (שם ס"ב) בדין גבינת עכו"ם שכתב שאסרו מפני שמעמידים אותם בעור קיבת שחיתתם שהיא נבלה, ואפילו העמידוהו בעשבים אסורה. והפר"ח האריך וכתב דאדרבא מכאן ראה לסתור כי אם היה דין חלב כדין גבינה לא היה מהני ישראל רואהו כיון דלא פלוג.

וכ"כ הרדב"ז בתשובה ח"ד סי' ע"ה וז"ל, עוד שאלת חלב שחלבו נכרי ואין ישראל רואהו ואין במקום דבר טמא, או כגון שהיה העדר בתוך הדיר ובדק ולא היה שם דבר טמא, ויצא והביא לו הנכרי חלב מאותו הדיר, אבל לא היה יכול לראותו חולב כלל אם גזרת החלב הויה כגזרת גבינת הנכרים או לא. תשובה הדבר ברור כי הגבינה נאסרה במנין, אבל לא כן בחלב שחלבו גוי שאסרו אותו משום חשש דבר טמא וכו' וכן משמע מדברי הרבינו פרץ שהוא המחמיר מכולם וז"ל, דאפילו אין דבר טמא בעדרו יש להחמיר להיות הישראל שם בתחלת החליבה פן יערב או ישים הנכרי חלב טמא

המשך בעמוד 12

אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור

נימא דיאסר דתלוש ולבסוף חברו ומי"ג הוי תלוש דהענן הוי תלוש כדחזינן דאפשר לסכך בעננים כדאמרינן שסככו בענני הכבוד סוכה יא: יעו"ש מה אד דבר שאין מקבל טומאה² וגידולו מן הארץ ומחובר פסול בסוכה כדאמרינן בסוכה ט: ובדף יב: דבעינן דומאי דפסול גורן ויקב תלוש הוא

ותלוש ולבסוף חברו הוי תלוש לגבי סוכה כן מוכח מתוס' סוכה ב גבי חיבר הסכך במסמרים וכ"כ ב"י תרכו.

והש"ך חו"מ צה כ' דהוי תלוש ולבסוף חברו לגבי טומא הוי תלוש וקי"ל כחכמים בב"ב דתלוש ולבסוף חברו הוי תלוש ומקבל טומאה.

וא"כ יל"ע גבי טומאה אי יקבלו טומאה אי לאו וצ"ע.

ופרש"י משום דמחוברם בקרקע ויל"ע דאמרינן בחולין דתלוש ולבסוף חברו גבי ע"ז הוי תלוש ולגבי הכשר הוי פלוגתא ויל"ע במי גשמים אי חשיבי תלושים או מחוברים,

והנה המג"א סי' תרג הביא דחסידיים שהיו רוצים לאכול חולין בטהרה היו שותים מי באר ישראל מהבאר ואע"ג דבאר תלוש ולבסוף חברו הוא דהוי מי גשמים הוי מחובר ולא מקב"ט.

מיהו לגבי מעילה הוי מעילה כמדמוכח מתוס' ב"ב עט דהק' רק לגבי בור וחוליתו ולא לגבי מימיו.

והנה בע"ז נז: נהר לא נאסר דמחובר ואלוהיהם על ההרים ולא ההרים אלוהיהם ויל"ע דא"כ בימה"ג דרבו נוטפין על הזוחלין¹

מים עמוקים מתורת רבני ואברכי השכונה שליט"א

הרב יעקב ישראל פרבר שליט"א

בענין שתויי יין בהוראה

זה דהוא לאו דבכללות, והיינו דהוא אזהרה אחת הכוללת כמה

איסורים מפורשים בתורה, וכן הרמב"ם הביא לדין זה רק בהלכות ביאת מקדש (פ"א) ולא הביא הזכירו כלל בהלכות תלמוד תורה, ולכאורה משום דהוא נכלל בלאו דכהן לא יורה.

ואולי יש מקום לומר דרק על כהן דלא יורה שתוי הוא לאו מדאורייתא ואמנם האיסור מורה הוראה דאינו כהן דלא יורה שתוי הוא רק מדברי קבלה, וא"כ יתיישב ביותר דבגמ' בסנהדרין מובא מקרא ממשלי בלחוד.

ובעיקר דברי התוס' [והשו"ע] דחילקו בין הוראת איסור והיתר לדיני ממונות לכאורה לא מבואר מה ההפרש ביניהם, דלפנ"ר הטעם דלא יורה שתוי היינו דאינו מספיק מיושב בדעתו לברר את ההלכה כדבעי, וא"כ מ"ש איסור והיתר מדיני ממונות.

ובאורים ותומים שם כתב לחלק דבדיני ממון הרי דדנים ג' דינים וא"כ מן הסתם לא כולם שתויי יין וא"כ באם אחד יטעה הרי דהשניים האחרים יזכירוהו לו, משא"כ בדיני איסור והיתר הרי

יין ושכר אל תשת אתה ובניך אתך בבאכם אל אהל מועד וגו' ולהבדיל בין הקדש ובין החל ובין הטמא ובין הטהור ולהורות את בני ישראל וגו' (פרק י' ט - יא)

ובגמ' בכריתות י"ג ב' איתא ת"ר ולהבדיל בין הקודש ובין החול אלו דמין וערכין חרמין והקדשות, בין הטמא ובין הטהור אלו טמאות וטהרות, ולהורות זו הוראה, את כל החוקים אלו מדרשות, אשר דבר ה' זו הלכה, ביד משה זה תלמוד יכול אף המשנה ת"ל ולהורות ר' יוסי בר' יהודה אומר יכול אף תלמוד ת"ל ולהורות. ומבואר דבעינן למילף מקרא כל ענין וענין לאיסור הוראה לשתוי יין.

והנה בגמ' בסנהדרין מ"ב א' ילפינן דדיין לא יורה דיני נפשות משום 'אמר קרא (משלי ל"א ד') 'ולרוזנים אי שכר וגו' העוסקין ברזו של עולם אל ישתכרו'. ויעוי"ש בתוס' (בד"ה 'העוסקים ברזו של עולם') וז"ל 'היינו דיני נפשות אבל לא דיני ממונות והא דאמר (עירובין ד' סד.) שתה רביעית יין אל יורה היינו הוראה דאיסור והיתר'. וכן כתב השו"ע בחו"מ סי' ז' סעיף ה' וז"ל 'יש אומרים דשתויי יין מותרים לדון דיני ממונות', [ועי"ש בפת"ש סק"ו].

ולאו זה של כהן לא יורה שתוי ולא דדיין לא יורה שתוי לפנ"ר הוא אותו לאו, דהנה הרמב"ם בספר המצוות (שורש ט') מבאר על לאו

¹ שבת סב נדרים נט נדה סז.

² וצ"ב אי תלוש הוא אמאי לא מקבלים עננים טומאה והא משקים הם ויל"ע הכשר בעננים אי חשיב מים ואולי אי יהיו מים אה"נ אבל כשבענן אין שם לחות.

ומשום שהוא שתי לא יבא להרגיש בצורך להחמיר ועל כן יקל, וא"כ כל זה שייכא רק במקום של איסור והיתר, ואמנם בדיני ממונות לא שייך לומר כן דהא כאשר יקל לאחד הרי גוזל את השני, והרי שני הצדדים עומדים בתיבת ממון אחד על השני ובוזה לא שייך קולא וחומרא כי אם לידע את ההלכה על בוריה ולזכות את הזכאי.

ואם כנים אנחנו לפי"ז אפשר ליישב עוד, דהנה מבואר בגמ' בעירובין ס"ד א' איתא 'אמר רב יהודה אמר שמואל שתה רביעית יין אל יורה, אמר רב נחמן לא מעליא הא שמעתא דהא אנא כל כמה דלא שתינא רביעתא דחמרא לא צילא דעתאי', וחזר בו ר' נחמן משום דלא היה לו לומר 'לא מעליא הא שמעתא', יעו"ש. ולכאן עדיין קשה מעצם הדברים דהא ר' נחמן העיד דיותר צלול דעתו כאשר שותה רביעית יין וא"כ מדוע באמת חז"ל אסרו.

ולפי מש"כ אפשר לומר דזו התשובה לטענת ר' נחמן, דזה ודאי צלול דעתו ואפי' יותר מן הרגיל, ואמנם אמרו חז"ל דמ"מ יבא להקל ראש במקום אשר ראוי להחמיר וכנ"ל, ודו"ק.

מורה אחד לבדו ואין מי שיזכיר עבורו.

ואמנם צ"ב לפי"ז דלא חילקו דאם כל הדיינים שתויי יין יהא אסור להם להורות, והו"ל למימר כן. ועוד צ"ב דא"כ מדוע בדיני נפשות אסור [כמבואר שם בסנהדרין] הרי גם נימא הכי דהדיינים האחרים יזכירוהו לו.

ובעיקר הדברים צ"ב דמ"מ אפשר דמשום הוראתו כשהוא שתי יוכרע הדין שלא לפי הצדק והיושר אף בדיני ממונות.

וביאר לן אאמו"ר שליט"א דאפשר, דמשום דדיני ממונות יותר חמור מאיסור והיתר כדמצינן בחז"ל בכ"מ, א"כ אפ"ל דמשום דידוע דהוא ענין יותר חמור יתאמץ יותר להיות מפקוק בכל כוחו וא"כ בזה סגי דיוכל להורות, ואמנם בדיני איסור והיתר דנדמה בעיניו כדבר קל לא ישם מגמתו להיות מפקוק בכל כוחו, וא"כ בזה אסרו חז"ל להורות.

ובאופן אחר יתכן לומר, דהא דאסור להורות שתי אינו משום דאינו צלול בדעתו ולא ידע לברר את ההלכה על בוריו, אלא משום דעלול להקל ראש במקום אשר ראוי להחמיר משום צורך הענין והשעה,

הרב שניאור קליימן שליט"א

פרשת החודש- ישראל נמשלו ללבנה

וכבר האריכו בזה המעמיקים שבין כותבי דה"י של האומות, שלעולם לא המלחמות הם ששינו את פני מפת תבל והקימו ופוררו ממלכות, אלא דעיכת הנקודה הרעיונית של האומה, ההווי התרבותי שנסוג, וממילא הוא שהלכה הממלכה והתנוונה, שוב לא פרחו בה החיים במלואם אלא הלכו ודעכו, ותבוסתם הצבאית היתה שאלה של זמן בלבד.

ותהליך זה מוכרח הוא בכל תרבות שהיא, בשורתה וחיי הרוח שלה לפי טבעם אינם יכולים להיות נצחיים, כל דבר שהורתו ברוח האדם בשלב מסויים יבוא עליו תהליך של רוויה והתכווצות, לכל אמירה תרבותית שהיא יש קץ וזמן לכוח היצירה שלה. לכך כל התרבויות העצומות של ימי קדם, שבשעתם מילאו העולם כולו ברוב עוז והדר, לא ידעה ההיסטוריה בהם רחמים, ואינם ענין היום אלא לחוקרי דברי ימי קדם בלבד.

אולם לא ראינו בהם את עדינות הקיום, את ההצלחה מכח דבר מרומם יותר, כאשר הולכים בדרכי ה' וחיים חיי קדושה ויושר בכל פרט והנהגה, שבאופן טבעי בעולם כאן איננו כח יציב בר קיימא, ולא משום שהצלחתו פחותה, ואדרבה, כאשר יבוא לעולם הרי הוא בטעם של ימות המשיח ועוה"ב וכימי שלמה, מעבר לכל המוכר לנו וזהו ענינו, אולם איננו דבר שניתן למששו באופן מחוספס, וקשה להחזיק בדרגתו.

הצלחת ישראל כאומה אינו משום מהלך המחובר למציאות הנמוכה והארצית כמו מצרים והממלכות שלאחריה, שבקל חיה האומה סביבו ועומד במרכזה, וממילא הצלחתה ברת קיימא לאורך זמן, ואילו בהעמדת ממלכה יהודית אשר מרכזה וענינה חיי התורה ודרכי ה', בחיים בפועל אין מיקוד בדבר הנתפס בידים, בענין מוצק וממשי (וממילא אופיו שפל ונמוך) כעניני ע"ז או תרבות העמים (וקרובים הדברים, וראה ד' ר"צ הכהן להלן ודו"ק), אלא כיון ודרך, וזהו דבר עדין שבקל יכול לחמוק מהיותו הציר המרכזי.

א) השבוע קוראים את פרשת החודש, אשר היא בעצם תחילת היווסדות עם ישראל, ובמצווה זו נהפכו בני ישראל ממשפחה לאומה, אשר יש לה סדר זמנים פנימי משלה, והפירוש הוא שמציאות חיייהם כאומה עלתה על במת ההיסטוריה. ומשמעות סדר הזמנים של ישראל שתלוי בלבנה, שעולמם עולם עצמאי ונבדל מהאומות ההולכים בסדרי הטבע. ומעתה ואילך שוב אינם חיים את חיייהם לפי סדרי החיים והזמנים של האומות האחרות, אלא נכנסו לעולם אחר, לסדרי חיים היחודיים להם כאומה, וזה עצמה של יציא"מ, אשר בעולם השקוע בסדרי הטבע התגלה בו מהלך חיים מעבר לטבע, וזהו גילוי שם 'הויה' שנתגלה על גבי מצרים.

ונרחיב קצת בעזה"י במשמעות דמיון ישראל ללבנה, אשר בתורת כן מונים לה זמניהם, באשר מהלך הלבנה הוא שמבטא את העולם היחודי וצורת החיים שנוצרה ביציא"מ.

הנה זה מהלך הנראה בכל דברי ימי ישראל, שגם לאחר שנראה שהתקדמו והשיגו מעלתם ובאו להצלחתם, לא נתקיים זמן רב. והאומה היהודית אינה ברת הצלחה יציבה כחיי האומות האחרות, ואע"פ שבודאי החיבור לדרך ה' כאשר הוא במלואו הוא הוא הצלחת העולם האמיתית, בהיות שם ה' נקרא עליו ובדרכיו דבק, וזהו עצם מציאות ה' אשר שכנינו לברכה היא, בכל מקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך. אולם כביכול הדבר חמקמק מלהחזיקו ולשמרו בתנאים של גשמיות מלאה.

וכאשר נתבונן בספרי דברי הימים במהלך חיי הממלכות והאומות השונות, נראה כיצד הופיעו במלוא עוצמתם ויציבותם זמן ממושך, אולם לאחריו בטלו ולעו והיו כלא היו.

והיינו, באשר הצלחתם הצלחה של כח טבעי היתה, שהיו שקועים בשפע הנילוס ובברכה הטבעית, או כח פיתוח תרבות וחוויות אנושיות, וכד'.

ישראל נמשלו ללבנה המתחדשת והולכת

ב ומאידך גיסא זהו מעלת ישראל, אשר יסודם וענינם איננו ענינים טבעיים של ברכת הנילוס או עוצמה של שלטון על העולם וסידורו והוצאתו לפועל וכד', אשר מעצם אופיים זמניים הם, ובהמיר תקופות תבל בהתחלפות נסיבות ושינויי תרבות, שוב יעלו כוחות תמורתם שכעת ענינם יהא במרכז, ואזי אדם לא זכר את המצרים והרומאים ודומיהם.

ואותו עם הנראה לעינים 'כי קטן יעקב ודל', כי אתם המעט מכל העמים, ואעפ"כ לעולם שומרת רוחו על טריותה וחיוניותה, בקרבו זורם מבוע מים חיים בלתי פוסק, גם כאשר נדמה היה שזמנם ההיסטורי תם, ידע כוח היצירה שלהם להתחדש ולנבוע בכל אקלים תרבותי חדש, אף בשעה שהאוירה בעולם מתעדכנת ומשנה את פניה לחלוטין ולועגת להווי הקדום שהפסיק לדבר אליה, לתרבות היהודית יש עדיין אמירה, אין היא פוסקת מלהביע הווי חיים, בכל אופי תקופה שרק יכול להיות.

והיינו, באשר כל ענינו של ישראל ההנהגה המיוחדת של 'שם הויה', ונוסד במדבר בהעדר כל תנאים קיומיים, ימצאהו בארץ מדבר ובתהו ילל ישומון, מיסודו טבוע בו היותו מחדש כנשר נעוריו, ולעולם לא היתה חשיבותו תלויה נסיבות הסגנון התרבותי השולט. וכאשר תוכן החיים אינו מוגדר בדבר ממומש וטבעי אלא בהליכה בדרך ה' והיותם נושאי שמו, אין זה דבר שיחלוף זמנו.

ודו"ק ותשכח שדרך כל אומה ואומה שיש לה קו חיים משלה שנוצר מאופייה וממאורעותיה, לוקח לה שנים רבות להתגבש ולעמוד על רגליהם כאומה. ורק במבט למפרע כאשר מסדרים הם את מהלך ההיסטוריה ניתן להצביע על המאורעות הגורליים שהיו אבני דרך בהתפתחות האומה. ברם ישראל באחת נוצרה כאומה, ביציאת מצרים ובהר סיני. וכבר מראש בשעת מעשה ידעו שכעת נוצר סדר הזמנים דידיהו, ומכאן ואילך מתחיל ההיסטוריה היחודית של מציאות חיייהם כאומה. ודבר שנוגד מתוך הזמן הרי הוא תלוי בזמן, ואילו בישראל אשר אין כאן סגנון שהתגבש מאליו ונחצב מתוך הווי חיים מסויים, אלא הקב"ה הוא שחצבם וכוונן אותם במתן תורה, ממילא העם שזה יסוד חיינו אינו תלוי בשינויי זמנים.

וזה ענין היותו מזוהה עם הירח, שאיננו דבר יציב ואיתן כשמש, אלא מתחדשת הלבנה כל העת ושבה לינוק ממקורה, ומשמשת בזה עטרת תפארת לעמוסי בטן, אשר ענינם לפאר ליוצרים ימשיך להתקיים בכל מעגלי ההיסטוריה.

וידוע שלכך מצוי כל כך התנדודות במצב ישראל, "אומה זו משולה לעפר ומשולה לכוכבים, כשהן יורדין יורדין עד עפר, וכשהן עולין עולין עד לכוכבים" (מגילה ט"ז א'). משום שמחד הנקודה הלאומית שלהם כאשר תתקיים בצורה הנכונה תביאם לפסגה שאין בדומה לה, ומאידך כאשר לא יחזיקו בה כראוי ולא יהיו ראויים שישכון בהם שם ה', כמוהם כלבנה ואין להם משל עצמם מאומה, ואין חיייהם מסביב הצורה הטבעית שכל לאום מחובר למהלך וסגנון טבעי, לתרבות וצורת חיים מסויימת, אשר בהכי באים להצלחתם.

ישראל לדורותינו נבנה על רקע חסרון

ג ודוקא חוסר היציבות הלזה שלמראית עין מצביע על גריעותם, אשר אין להם יכולת להחזיק מעמד בהצלחתם לאורך זמן, והרי הם כפופים רוב שנותיהם לאומות, יוצר חלל פנוי שעליו יבנה עומק ויצירה אמיתית ומחודשת מתוך עמל התורה של דורות, והגלויות

שבו וכווננו מחדש את ישראל והנקודה הפנימית שלהם הולכת ומזדככת, כמו שהרחיבו בזה הרבה בספרים.

ואילו אצל אומות העולם שנמשלו לשמש (עי' סוכה כ"ט א'), הצלחתם מופיעה לאלתר בכל יציבותה ועוצמתה וחיוניותה, בכל תוקף השמש בגבורתה בעיצומו של היום, ודווקא בשל כך הרי זו מציאות מוכלת בתוך עצמה הנתונה במסגרת והגבלה, ואין לזה כח התחדשות אין סופית.

ואין כאן רק ענין של חסרון זמן, אלא דבר מהותי, ודבר שאין בו נצחיות איננו נובע ממקור עליון, אלא קיים בתוך עצמו, והלכך אע"פ שמופיע בקיום איתן ובריא, מוכרח ששאלת חדלונו ענין של זמן הוא. ולכך בעצם קיומו הוא קיום ממין אחר, קיום במסגרת הבריאה וכוחות הטבע, ולא הקיום שמעבר, הקיום של הנצחיות והאין סופיות, של הקומה שמעל הבריאה שהתגלתה ביציאת"מ.

ודוקא על רקע המשברים העצומים שלא מצינו בכל אומה אחרת, מתוך נפילתם שב ונבנה הקומה החדשה והעמוקה יותר של כנסת ישראל והתגלה הנשמה הפנימית שלה מתוך ניתוקה מהגוף הארצי, כחיה ויוצרת חיים מופשטים ונצחיים מעבר למסגרות טבעיות, ובכל תקופה התגלה בעולם פנים חדשות של התורה וישראל.

[וידוע מה שהאריכו רבים במהותו של בית שני והמעבר בין נביאים לאנשי כה"ג, אשר אזי התחיל להתגלות עומק חכמת התורה שבע"פ, וביחוד ע"י ר"ע וחבריו בדור השמה, ואכ"מ].

ועם ישראל כירח נמשלו, אשר איננו בא ומתנוצץ בעוצמתו, אלא בתוך חשכת הלילה הולך קמעא קמעא עד שבא לשלימותו, ואף שלימותו זו הינה דבר מכוסה ונעלם, שבא בן רגע ושב והולך. ורק לעת"ל אור הלבנה יהיה כחמה וכאור שבעת ימי בראשית. וזהו מפתח יסודי מאד בכל מהלך ישראל לדורותיו ותקופותיו.

ישראל אין השלמתם אלא מהשי"ת

ד ולהשלמת הדברים נעתיק מדברי ר"צ הכהן בריסי לילה אות כ"ה. "האדם אינו עומד תמיד בסדר ומצב אחד, ויש לו תדיר עליות וירידות כנודע לכל השם דרכיו. והוא מה שישד השם יתברך בבריאה ענין מיעוט הירח, דידוע שמש וירח הם רומזים לקודשא בריך הוא ושכינתיה, דירח רומז לכנסת ישראל שמקבלין אורן מן החמה שמש ומגן ה', ויש בה מילוי וחסרון בכל חודש..

וזהו שורש ישראל שמונין ללבנה, שהם בעל חסרון ומקויים השלמתן מהשם יתברך. אבל אומות העולם מונין לחמה שאין להם שום חסרון לפי שאין להם שום השלמה נדמה להם שאין חסרים כלום, עד שאומרים אעלה על במתי עב אדמה וגו' לדמות לחמה וזה כל חשק אומות העולם שיהיה להם כל מאויים, שלא יצטרכו לדבר אפילו להשם יתברך.

אבל חשק בני ישראל הוא שיצטרכו להשם יתברך והוא יהיה המשלימם, ואין חפצים כלל שלמות בלא השם יתברך. וזה ענין ירח, שכל אורה מהחמה ויש בה חסרון ומילוי בהשגת אורה על הארץ, כי כשסמוכה לחמה פניה המאירים למעלה, ואין נרגש על הארץ אף על פי שבאמת יש לה אור. וכן חסרון שבשורש ישראל היינו בנגלה, בהיותם בגוף נראה כחסרון, אבל באמת אין חסרון כלל. וכן יש פעמים לקוות ללבנה, והוא בשביל ארץ המפסקת בינה לחמה והוא הגוף המעכיר ומאפיל מאור השם יתברך, ואינו אלא זמן מועט וחוזר ומאיר.

שיצוה השם יתברך בענין זה מצוה המתנגדת. אבל ודאי שורש מצרים אז בעת שהיו ישראל משועבדים להם, ובני ישראל נמשלו לצאן והם שיעבדו בהם ודאי היו גם הם מושרשים בזה שיוכלו לשעבדם, ולכך אז היו עובדים לצאן כידוע ענין עבודה זרה של הקדמונים, שהיו מחשיבים כל דבר שרואים שמצליח הרבה ושכל עיקר הצלחתם ופרנסתם ממנו וכיוצא...".

..שאמרו ז"ל על פסוק 'כי באש ה' נשפט' שיאמר הקדוש ברוך הוא תבוא כל אומה ואלהיה, פירוש דגם הבלי העכו"ם הגם דהוא הבל מכל מקום מאחר שהם עובדים לזה על כן זהו שורשם, ואילו היה דבר הבל ממש לא היו מצוות נגד זה, כמו קרבן פסח במצרים שאמרו בזוהר (ח"ב מ"א ב') דזה היה ביעור לעבודה זרה שלהם טלה עיין שם, ודבר שאינו כלל לא היה עסק לדבר מזה, כל שכן

הרב אלכסנדר איזנשטט שליט"א

טמטום וטבע רע במאכלות אסורות

ברשב"א כתב שטעם הדבר הוא מפני שטבען של ישראל נח יותר משום דרגילי (נ"א דדיגי) במצות והם רחמנים וביישנים בטבע אף חלבן מגדל טבע כיוצא בהן. אמנם בריטב"א כתב והטעם מפני שהחלב שלהם מאכילת "נבלות" שקצים ורמשים ומגדל אכזריות ביונק וטבע רע. מדברי הריטב"א משמע דגם משום אכילת נבלות וטרפות חלבן מגדל טבע רע.

[אמנם דעת הר"ן בע"ז כו. וכן הר"ח המובא ברשב"א (יבמות שם) שחלב גויה אסור מדרבנן שדימו זאת לבהמה טמאה שהוא איסור גמור, וזה או משום שמתייחסים אליה כבהמה טמאה, או משום חשש סכנה כמבואר שם ברשב"א. אך להלכה נקט הרמ"א (יובא לקמן) שהוא רק משום מדת חסידות].

יוצא שלפי הריטב"א והפוסקים שהביאו זאת לדינא (יובאו לקמן) אף נבלות וטרפות מולידים טבע רע. וזה חידוש שאע"פ שאם נשחטו כראוי הרי אין בהם טבע רע, וכנראה שצורת המוות או החולי שהיה בהם גורם שהיה בבשר טבע רע.

אך נראה שכ"ז הוא בנבלות וטרפות דווקא, אך לא בשאר איסורים כגון חמץ בפסח וכיו"ב.

מידת חסידות במקום התר

בראשונים הנ"ל מבואר דאע"פ שמדינא אין איסור לינוק מגויה מ"מ משום מידת חסידות לא יינק.

ובהגהות אשרי (ע"ז פ"ב ו') כתב בשם האו"ז שכפי שאין לינק מגויה (משום מדת חסידות וכנ"ל) כך גם המינקת הישראלית לא תאכל נבלות וטרפות וכ"ש מינים טמאים.

ומזה למדו האחרונים (רמ"א יו"ד פ"א ז', יש"ש יבמות שם, ועוד) שאע"פ שקטן האוכל נבלות אין אביו מצווה להפרישו מ"מ צריך להפרישו משום שמוליד טבע רע וכנ"ל בהנקה. (ואיתא בחת"ס או"ח פ"ג שאע"פ שבגוונא דאירי שם מותר לאכיל קטן מ"מ העידו קדמונינו ז"ל שע"י מאכלות אסורות במטמטום הלב ומוליד לו טבע רע). וככל זה פסק הרמ"א שם.

עברה מטמטמת

יומא לט. תנא דבי רבי ישמעאל: עבירה מטמטמת לבו של אדם, שנאמר ולא תטמאו בהם ונטמתם בם אל תקרי ונטמתם אלא ונטמטם.

משמעות הגמ' שזה נכון לגבי כל עבירה ולא דווקא על מאכלות אסורות.³

יש שיאמרו שהכוונה לחלק הסגולי, שכל עברה מביאה רוח טומא על האדם, אך בפשוטות נראה לבאר שעיקר הטמטום הוא משום מהות מעשה העברה, והיינו שכפי שכל אחד מבין שמעשה רצח גורם לאדם להיות טיפוס אכזרי וחסר צדק וכו' וכו', כך כל עברה ועברה יש לה תוכן מהותי שמחנך את האדם להפך יושר וקדושה, וכמו כן אדם שאוכל שקצים (שעליהם נאמר וניטמתם) עצם מעשה האכילה הדוחה והשפל הזה יוצר אצלו שפלות וזלות, וזהו הטמטום, שמעשים אלו אוטמים את קומת האדם שבו, את הצלם אלוקים, ונעשה כמין בהמה.

האם יש טמטום מיוחד במאכלות אסורות

מינים אסורים

מלבד הטמטום שבכל עברה מצאנו בראשונים ובפוסקים עניין מיוחד במאכלות אסורות, הרמב"ן בפרשת שמני כתב שעופות דורסים ותולדות אכזריות וכן שאר מינים אסורים מולידים טבעים רעים.

אמנם טעם זה לכאורה נכון רק על מינים אסורים אך לא על נבלות וטרפות.

נבלות וטרפות

ברייתא ביבמות קיד. יונק תינוק והולך מעובדת כוכבים ומבהמה טמאה, ואין חוששין ביונק שקץ. כלומר יש היתר מיוחד לתינוק לינק מבהמה טמאה וגויה. והוקשה לראשונים איזה איסור יש בחלב גויה הלא חלבה מותר כדאיתא בע"ז כו. ומדוע מחשיבים חלב נכרית כחלב בהמה טמאה? וכתבו הרשב"א ועוד ראשונים שהוא רק משום מידת חסידות.

³ ואולי התורה בחרה לחדש את זה בשקצים מפני שבשקצים כל אחד מבין שיש טמטום כך הוא בכל עברה.

שני סוגי טמטום

נמצאנו למדים שיש שני סוגיות בעניין

א' טמטום משום "העברה" שזה קיים בכל עברה ועברה.

ב' טבע המאכל (הביולוגי) שגורם מדות רעות, אך זה כבר רק מדת חסידות, וכפי שיש הרבה מעשים והנהגות שונים ומשונים, שיכולים לגרום למידות רעות, כך גם אכילת חומרים אלו גורמים למידות רעות ויש להימנע מהם ככל הניתן.

טמטום באונס ופיקו"נ

כתב הט"ז שדברי הרמ"א (שם) שלא תאכל המינקת הישראלית נבו"ט, הם אפי' בכה"ג שאוכלת משום פיקו"נ, ואם צריכה לאכול משום פיקו"נ ישכור לו אביו מינקת אחרת. וזה דבר המסתבר שהרי אין הטבע הרע קשור לעבירה אלא למציאות החומר.

אמנם הר"ן בדרשה י"א (ד"ה ואני סובר עוד) כתב שאם סנהדרין הורו התר על מאכלות אסורות א"א שימשך מזה הפסד בנפש כלל.

[ויש שרצו לישב שיש לחלק בין הורו סנהדרין משאר פיקו"נ, משום שההקשבה להם עושה תיקון ועצם מחשבתו בכך יכולה להוריד את קלקול המאכל וכפי שהאריך שם.

אלא שאין זה מחוור שהרי גם פיקו"נ היא מצווה גדולה ולא צריך להיווצר מנה נזק לנפש].

ואולי כל דברי הר"ן הם רק על טמטום העברה ולא על עצם טבע המאכל אלא שלא נראה כך מדבריו. וצ"ע

אכילה מועטת בארעי, והבנה באכילת אונס

ונראה לומר מאחר וביארנו שיש כאן שני עניינים שונים א' טמטום העבירה ב' טבע הרע שיש במאכלים, א"כ באכילת דבר מועט בדרך

ארעי אם נדון מצד הטמטום של מעשה העברה ברור שגם בדבר מועט יש טמטום, אך אם נדון על הטמטום מצד טבע המאכלים לכאוף פשוט שזה לא ייצור אצלו כ"כ בקל טבע רע, וכפי שרואים בשאר טבעי המאכלים שאינם פועלים במועט וארעי.

וכן משמע שהרי מקור עניין טבע הרע שבמאכל הוזכר לגבי מנקת גוייה שבזה כל חיות התינוק הוא מהחלב שיונק וזה כל מאכלו ולכן ודאי ישפיע עליו (וא"כ גם מה שכתב הט"ז שאם אמו אוכלת מאכלות אסורות משום פיקו"נ לא תניק, זה רק אם אוכלת הרבה או באופן קבועה אך אם זה מועט ולא קבוע לכאורה לא תהיה לזה השפעה לא עליה ולא על חלבה).

וכל הדיון בכה"ג הוא רק משום טמטום העברה, אך על טמטום זה אפ"ל שאם היה באונס וכד' ואולי אפי' שוגג, אין את טמטום העבירה.

ונראה שטמטום העברה שונה ממקרה למקרה ומאדם לאדם, והיינו שאם נכונה ההבנה דלעיל שהטמטום הוא עצם מהות ותוכן העברה ולא משהו סגולי, א"כ כאשר למשל אכל באונס, הקלקול יהיה קיים בצורה שונה, שמצד אחד אכל דבר מאוס ושפל, אך מצד שני מאד לא רצה בזה והיה ככפאו שד, ואולי אדרבא זה אפי' תיקון, שאכילה כפויה כזו יכולה לגרום לו ריחוק נפשי מהדבר הזה, אך מצד שני יש גם את ההרגל ואכילת שקץ גם באונס יכולה לגרום לו חוסר רתיעה מהמעשה השפל והטמא הזה, וזה יוצר אצלו את הטמטום. וכן למשל אם נודע לו למפרע שאכל שקץ, מצד אחד יש לו חיבור עם השקץ, שעצם הידיעה שמה שאכל היה שקץ יכולה לגרום לשיקוץ וטמטום, אך מצד שני זה שונה מאד מקלקול כשאוכל שקץ ביודעין, לכן נראה שזה באמת משתנה מאדם לאדם וממצב למצב והכל לפי העניין, כלומר היות וכל הקלקול הוא תוכן העניין, ממלא ברור שהתוכן משתנה בהתאם למצב האדם והמקרה. ולכאורה סברות אלו טמונות בדברי הר"ן עי"ש. ויש להאריך הרבה ולבאר כיצד פועלים הדברים בנפש האדם ודו"ק.

הרב יעקב קמינצקי שליט"א

שדין זה נוהג בכל הטומאות ולא במת בלבד, וכן נראה שדעת הגר"א בתוספתא שם שלא גורס במת.

ובטעמא שאין טומאת משא בכלים מצאנו לכאורה שני טעמים, או שהוי גזיה"כ או שהוי חסרון בעצם "מעשה הנשיאה" שהנה בתורת כהנים בפרשתנו גבי טומאת נבילה (פרשתא ו' ה"י) נאמר "ק"ו שיטמאו מחמת עצמם במשא וכו' ת"ל לכם, לכם הם מטמאים ואין מטמאים לא אוכלים ולא משקין ולא כלים במשא", דהיינו שממיעוטא דקרא התמעטו כלים ממשא, וכן נראה גם דעת רש"י שבת פג: ד"ה טהורים, לגבי טומאת משא הנהגת זוב וז"ל "דכי כתיב משא הזב באדם כתיב והנושא אותם וכו' " משמע שהוי גזיה"כ.

אמנם בתוספתא פ"ה זבים ה"ד איתא "אין לך דבר שאין בו רוח חיים מטמא בהיסט, שאין מטמא בהיסט אלא דבר שיש בו רוח חיים" ע"כ, והר"ש פ"ה זבים סוף מ"א ביאר את דברי התוספתא

ויקרא שמיני יא' כח' "והנושא את נבלתם יכבס בגדיו וטמא עד הערב"

מכאן המקור לטומאת משא הנוהגת בנבילה, ולא רק בנבילה אלא יש שלומדים שמכאן את המקור לטומאת משא הנוהגת במת בק"ו מנבילה, וכן פירש הרמב"ם בפ" המשניות אהלות פ"א מ"ח, וכ"כ בהלכות טומאת מת פ"א ה"ב (אמנם בסוף דבריו נראה שטומאת משא במת נלמד בק"ו מאהל, ועי' עוד בעניין זה בתוס' יו"ט זבים פרק ה' משנה ג' ד"ה ואדם, וכן במשנה אחרונה שם ד"ה ואדם).

והנה טומאת משא נוהגת רק באדם הנושא את הנבילה או את המת, אך כלים הנושאים אותם אינם נטמאים (בתנאי שלא נגעו בהם), וכ"כ הרמב"ם טומאת מת פ"א ה"ט וז"ל "אין מטמא במת אלא האדם בלבד לא הכלים" עכ"ל ומקורו ממסכת זבים (פ"ה, מ"ה) ומהתוספתא אהלות (פ"א ה"א) ומסתימת דברי הרמב"ם נראה

שלא נישאת עליו ממש גם כן נטמא, וברמב"ם שם בהלכה מדוייק שזהו עוד דין בטומאת משא שגם היסט מטמא כמו משא אך זהו שני ענינים נפרדים 'היסט' ו'משא', והר"ש סובר שטומאת משא זה עצם הנשיאה וההזזה של הטומאה ממקום למקום, וכך נראה דעת הערוך (ערך סט) שכתב ז"ל "והנושא תרגום יונתן 'דייסט' פירוש היסט כדאמר ריש לקיש וכו' והסט גופו נדנדוד בלשון הקודש ומי שנשא כלום כבר הסיטו שהנושאה מסיטה לפי שמתנדנדת בכוחו" היינו שטומאת משא הוא מסיבת ההזזה שקיימת בנשיאה, ולא ממה שזה עומד עליו.

ולפי אלו הדברים יתכן לומר שבוה תליא שני המקורות מדוע אין טומאת משא בכלים, שלצד שטומאת משא הוא עצם מה שהדבר נישא ועומד מכח הנושא, הרי גם בכלים זה שייך, שהרי לא נדרש 'מעשה' נשיאה אלא 'מצב' שהדבר נישא על גבי הדבר ולא נדרש מהכלי לעשות מעשה נשיאה אלא עצם מה שהדבר עומד מכח הכלי הרי הוא נישא עליו, ואם נתפוס כצד זה הרי בעצם גם בכלי שייך 'משא' וכיון שכך צריך להגיע לגזיה"כ שאין טומאת משא בכלים וכמו שהבאנו לעיל ע"פ התורת כהנים, וכן סובר רש"י בשבת שהבאנו לעיל שצריך להגיע לגזיה"כ, אמנם אי נימא שטומאת משא הוא לא במה שהטומאה נישאת על הדבר אלא הוא במה שהדבר נושא את הטומאה ומזיז אותה, א"כ נדרש כאן שיתייחס לטהרה 'מעשה נשיאה' של הטומאה, וממילא בדבר שאין בו רוח חיים שלא שייך לייחס לכלי 'מעשה נשיאה' לא קיימת אפשרות שהוא יטמא טומאת משא, ולפי דברים אלו אתי שפיר שהר"ש לשיטתו, שהר"ש שהובא לעיל סובר שבטומאת משא צריך הזזה ונשיאה, ולכן הר"ש סובר שהסיבה שאין טומאת משא בכלים הוא מאותו סיבה שאין טומאת היסט בכלים שהכל אותו עניין שכיון שאין בהם רוח חיים לא שייך בהם כלל נשיאה והסטה וזה הסיבה שלא נטמאים במשא ובהיסט.

ויש עוד להוסיף, שלצד שצריך במשא הזזה והסטה, אין לומר שגם בכלי זה שייך כמו בגוונא של כף מאזנים כדאיתא בשבת פב: ובזבים פ"ד מו' שבכף אחד יש כלי ובכף השנייה יש טומאה והכלי מכריעה את הטומאה בכף המאזניים, שאפי' שבפועל הכלי הזיז והסיט את הטומאה לא שייך לייחס לו 'מעשה נשיאה והזזה' שהרי לא הזיז והסיט מכח פעולה שעשה אלא מחמת כובדו הכריע את הכף והטומאה הוסטה ממילא.

שבין להיטמא בין לטמא בהיסט לא נוהג אלא בדבר שיש בו רוח חיים, ביאור דבריו שמפרש שהכלל של התוספתא הוא בין בטהור המסיט (היינו טומאת משא) את הטמא, שאינו מיטמא בטומאת משא, ובין בטמא המסיט את הטהור (היינו טומאת היסט האמורה בזב), דאין מטמא בטומאת היסט אלא א"כ יש בו רוח חיים ומשכב ומושב הזב שהסיטו אינם מטמאים, וכן ביאר שם הגר"א על התוספתא, הנה מבואר בדברי הר"ש והגר"א שאותו טעם שאין טומאת היסט (האמורה בזב) אלא בדבר שיש בו רוח חיים, כמו כן אין טומאת משא רק בדבר שיש בו רוח חיים, ונראה שמתבאר בזה שבדבר שאין בו רוח חיים כמו כלי הוי חיסרון בעצם "מעשה הנשיאה", ו"מעשה ההסטה" שלא מיקרי מעשה נשיאה והסטה רק כשהמסיט או הנושא הוא בעל חיים ששייך בו שם של מעשה נשיאה והסטה.

נמצאנו למדים שיש שני מקורות למה אין טומאת משא בכלים, או שהוי גזירת הכתוב או שהוי חיסרון במעשה הנשיאה שבדבר שאין בו רוח חיים לא קיים מעשה נשיאה, וממילא אין כאן סיבה לטומאה.

ויש לעיין במה תליא שני הצדדים, ונראה לתלות זאת במחלוקת הרמב"ם והר"ש (מובאה דבריהם במנחת חינוך מצוה קס"א אות ג') האם בטומאת משא צריך להניד ולהזיז את הטומאה, או שמספיק עצם הנשיאה גם ללא תנועה ותזוזה של הטומאה, שהנה הרמב"ם בפ"א הלכות טומאת מת ה"ו כתב ז"ל "טומאת משא האמורה בכל מקום בין במת בין בשאר המטמאים במשא, הוא שישא האדם את הטומאה אע"פ שלא נגע בה, וכו' ואחד הנושא הוא בעצמו או שנשאה אחר והניחה למעלה מזה הואיל ונשאת עליו מכל מקום נטמא" עכ"ל הרי להדיא שטומאת משא הוא בעצם הנשיאה גם ללא תזוזה, וכן מוכח שיטתו בפ"י למשניות זבים פ"ה מ"ג, אמנם שיטת הר"ש בכלים פ"א מ"ג, וכן בזבים פ"ה מ"ג, שטומאת משא הוא רק באופן שהזיז את הטומאה והנידה וכך לשונו בזבים שם ד"ה הנושא ונישא על גבי נבילה ז"ל "דנושא את הנבילה ולא זו ממקומו גם לא הניעה ממקומה, אלא שהונחה על גביו שבא חבירו והניחה עליו טהור עד שיסיטנה" הרי להדיא שעל אותו אופן שהרמב"ם כתב שטמא כתב הר"ש שטהור.

ונראה לבאר שדעת הרמב"ם שטומאת משא הוא עצם מה שהדבר נישא ועומד מכח האדם, (וכן אם האדם מסיט את הטומאה למרות

הרב ראובן יוסף קנטור שליט"א

בענין קרבן המילואים

לעצמו אלא שע"י שמביאין אחד מקרבנות הנ"ל דהיינו עולה או שלמים וחטאת מקיימים את מצות המילואים [וכמו שמצינו בקרבן מוסף שהוא בא עולה, או כבשי עצרת שהן באין שלמים]. והאירני הגרד"מ שבדרון שליט"א, דנפ"מ לדינא באחד ששחט שלמים שלא בזמן חינוך לשם קרבן מילואים [עיין זבחים ט:], דאם קרבן מילואים קרבן בפני עצמו הוא, הרי"ז חשיב שנשחט שלא לשמו שהרי שחט שלמים לשם מילואים, אך אם קרבן המילואים עצמו הוא שלמים, הרי שחט שלמים לשם שלמים.

א. 'ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל' וברש"י – 'שמיני למלואים'. הנה לעיל בסוף פרשת צו כתיב בענין קרבנות המילואים: 'וזאת התורה לעלה למנחה ולחטאת ולאשם ולמלואים ולזבח השלמים: אשר צוה ה' את משה ביום צותו את בני ישראל להקריב את קרבניהם לה' במדבר סיני' (ז, לז-לח). ויש לחקור בגדר קרבן המילואים הנמנה בין שאר הקרבנות, האם קובע הוא שם לעצמו, וכמו שיש קרבן 'עולה', 'חטאת', 'שלמים' ו'אשם', כמו"כ יש קרבן 'מילואים', או דלמא קרבן המילואים אינו קובע שם

ברש"י בפ' תצוה (שמות כט, לא, לג), מ"מ כבר מצינו שלמים קדשי קדשים בשלמי עצרת].

ג. ובמה שנתבאר בדברי הרמב"ם הנ"ל, דקרבן המילואים לא נהג כי אם לשעה ולא לדורות, מצינו בזה פלוגתת ראשונים וכפי שיתבאר, דהנה הרמב"ם בשרשים בהקדמה לסה"מ כתב וז"ל: 'השרש השלישי, שאין ראוי למנות מצות שאין נוהגות לדורות' ע"כ. והאריך הרמב"ם לתמוה לפי"ז על הבה"ג שמנה במנין המצות שלו כמה וכמה מצות שאין נוהגות לדורות אלא לשעה וביניהם חנוכת המזבח והלא אין ראוי למנות מצות שהן לשעה, ועוד, דא"כ יצטרך בעל ההלכות למנות כל פרטי פרשת המילואים, מהם מצות עשה ומהם מצות לא תעשה עכ"ד יעו"ש.

והרמב"ן שם בהשגות כתב ליישב דעת בה"ג, דהבה"ג ס"ל דמצות חינוך המזבח הוי מצוה הנוהגת לדורות וז"ל: 'והנראה מדעתו ז"ל שהוא לא בא למנות מצות שעה כו', ובדאי חינוך המזבח הוא מצוה לדורות כמו שכתוב בפרשת ואתה תצוה (שמות כט, לח) 'וזוה אשר תעשה על המזבח כבשים בני שנה שנים ליום תמיד: את הכבש האחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים' שהיא מצות החינוך [א.ה. כנרמזו בלשון הכתוב 'תעשה על המזבח'], ומזה שנינו במנחות מט. 'אין מחנכין את המזבח אלא בתמיד של שחר'. כלומר דמהתם מוכח דהוי מצוה לדורות, דא"כ מהי ההוראה 'אין מחנכין'.

עוד מוסיף הרמב"ן, דאף המשכן עצמו בהקמתו ובית המקדש בהיבנותו צריכים חנוכה, וגם בהם מצוה היא לדורות, וכמו שמצינו אצל שלמה המלך במלכים א' פ"ח: 'ויחנכו את בית ה' המלך וכל בני ישראל', וכן עשו אנשי כנסת הגדולה כמ"ש בעזרא ו' 'ועבדו בני ישראל כהניא ולויא ושאר בני גלותא חנוכת בית א-להא דנה בחדוא', הרי דמצות החינוך מצוה לדורות היא, ע"כ תמצית דבריו שם.

ובספר זהר הרקיע להרשב"ץ (נדפס במהדו' פרנקל שם) הקשה על דברי הרמב"ן, שהחינוך ההוא ששנינו במנחות ע"י תמיד של שחר, אין ראוי שיכנס במנין המצות, לפי שאין בו תוספת ענין שיקרא מצוה, אלא התמידין שהן חובה בכל יום, כשבנין מזבח חדש ומתחילין להקריבן, אותה התחלה קרויה חינוך עכ"ד. כלומר דכיון דמצות החינוך נעשית ע"י תמיד של שחר, ואין בה תוספת קרבן מצד עצמה אין ראוי שנמנה אותה כמצוה בפנ"ע.

עוד הקשה שם על מה שהוכיח הרמב"ן דמצות החינוך הוי מצוה לדורות, משלמה המלך ואנשי כנסת הגדולה שעשו חנוכת המזבח, דאדרבה משם מוכח דלא לחובה עשו כן אלא לנדבה בעלמא, שהרי בחנוכת המזבח שעשו בימי משה, דהיינו פרשת הנשיאים, פירטה התורה מנין הקרבנות שהביאו הנשיאים, ואם מצות חינוך הוי מצוה לדורות, היה לנו ללמוד משם מנין הקרבנות המתחייב למצוה זו, ולמה שינו שלמה ואנשי כנה"ג ממנין קרבנות זה, ועוד, שבפרשת הנשיאים מצינו שהקטירו קטורת לחנוכת המזבח ואילו אצל שלמה ואנשי כנה"ג לא מצינו כן, אלא בעל כרחך שלא חנכו שלמה ואנשי כנה"ג את המקדש והמזבח אלא בתורת נדבה בעלמא, ואין מצות המילואים באה כחובה אלא לשעתה, ולא לדורות. ודברי הרמב"ן צ"ע.

עולה בידינו עד כה, דשיטת הרמב"ם דמצות החינוך לא נהגה אלא לשעתה וכן נקט הרשב"ץ, ואילו שיטת הבה"ג והרמב"ן דמצוה זו לדורות נאמרה וכמו שמצינו שעשו כן בימי שלמה. אלא דאכתי שיטת הבה"ג והרמב"ן צריכה ביאור כדהקשה בזהר הרקיע, דאם

עוד יש לחקור ביסוד מצות חנוכת המזבח שנעשתה בימי המילואים, האם גדרה הוא לחנוך המזבח ולקדשו ע"י עבודה הראשונה, וכמו שמצינו בשאר הכלים שנתחנכו ע"י עבודתן בפעם הראשונה, וכגון המנורה שנתחנכה ע"י ההדלקה הראשונה, וכמו"כ המזבח שמתחנך ע"י מעשה העבודה הראשון והיינו עבודת הקרבה, או דלמא דחנוכת המזבח גדר אחר היה לה משאר הכלים, והיינו דאין חינוכו ע"י מעשה העבודה גרידא, אלא ע"י הקרבן עצמו, כלומר דאין הקרבן היכ"ת בעלמא לעבוד את העבודה הראשונה אלא שמצות החינוך הוא עצם הבאת הקרבן ועל ידו מתחנך המזבח.

ולכאורה נראה דשתי חקירות אלו הא בהא תליין, דאי נימא דהחינוך הוא ע"י העבודה הראשונה, ואין הקרבן אלא בתורת היכ"ת שעל ידו עובדין וחונכין את המזבח, הרי לא שייך לומר שקרבן זה יקבע שם לעצמו, דהא לא נתחדש בפרשת חינוך המזבח שום קרבן חדש, כי אם דין עבודת חינוך ע"י קרבנות העולה והשלמים, אולם אי נימא דגדר מצות החינוך הוא 'חיוב הבאת קרבן' שפיר יש לומר דקרבן המילואים קובע שם לעצמו דהיינו קרבן חינוך.

ב. והנה רש"י עה"פ 'ויקרב את האיל השני איל המילואים' (לעיל פ"ח) כתב לבאר הלשון 'מילואים' וז"ל: 'איל המילואים - איל השלמים, שהמילואים לשון שלמים שממלאין ומשלימין את הכהנים בכהונתם' עכ"ל. הרי להדיא ברש"י דעצם שם הקרבן הוא 'קרבן שלמים', ואינו קובע שם לעצמו כקרבן מילואים, וכל הטעם שנקרא האיל השני איל המילואים, הוא ע"ש שממלאין ומשלימין את הכהנים בכהונתם. וכן מבואר ברמב"ן שם שכתב בתו"ד: 'והנה השלמים לבדם באים על מילוי הידיים ולכך יקראו מילואים' עכ"ל.

ומאי דך, הרמב"ם בהקדמת פיה"מ לסדר קדשים כתב בזה"ל: 'ומיני הקרבנות הן ארבע, החטאת והאשם והעולה והשלמים או הדומה לשלמים, ואין בתורתנו קרבן בשום פנים לא קרבן יחיד ולא קרבן ציבור זולתי אחד מאלה הדי' מינין או כולן' עכ"ל. ובפ"ה בזבחים מ"ח ביאר הרמב"ם כוונתו במה שכתב 'או הדומה לשלמים' וז"ל: 'ודע כי מה שאמרנו בתחילת דברינו במסכת הזאת 'שלמים או הדומים להם' לא היתה כוונתנו אלא על אלה השלשה קרבנות ר"ל הבכור והמעשר והפסח, לפי שהן דומין לשלמים כו', ואם יקשה מקשה ויאמר איך לא אמרת במיני הקרבנות ותמנה אלו השלשה מוסף על העולה והחטאת והאשם והשלמים, זה אינו כו' שהכתוב לא בא אלא על אלו המינים בלבד והם שנתן להם תורות שנאמר 'זאת תורת העולה למנחה ולחטאת ולאשם ולמילואים ולזבח השלמים' ואמר אח"כ אשר צוה ה' וגו' הרי אין שם קרבן זולתי אלו'. ומסיים הרמב"ם א"כ למה לא מנה את קרבן המילואים שנוכר ג"כ בהאי קרא ונאמר עליו 'זאת תורת וגו' וז"ל: 'אמנם המילואים לא זכרנו אותו לפי שלא זכרתי אלא קרבן הנוהג לדורות' עכ"ל. הנה מבואר ברמב"ם דקרבן המילואים תורת קרבן חיילא עליה וקובע הוא שם לעצמו, ודלא כמו הבכור והמעשר והפסח, עד שהיה ראוי שנמנה את קרבן המילואים במנין הקרבנות ולומר דמיני הקרבנות חמש הן ולא ארבע, אלא שאין ראוי למנות אלא מה שנוהג לדורות.

נמצינו למדים, דרש"י והרמב"ן ס"ל דקרבן המילואים אינו קובע שם לעצמו והוא בא בתורת שלמים. ואילו הרמב"ם ס"ל, דקרבן המילואים קובע הוא שם לעצמו והרי הוא מין חמישי מלבד החטאת והאשם והעולה והשלמים אלא דנוהג לשעה ולא לדורות, ועיין בספר 'חבצלת השרון' פ' צו עמ' תרמ"א שהאריך בכל זה [ומדבריו שם נתעוררתי לחלק מן הדברים] [וע"ש שהוסיף לפי רש"י והרמב"ן, דאף שקרבנות המילואים היו קדשי קדשים כמבואר

ומאידיך, הרמב"ן לשיטתו דס"ל שקרבן המילואים הוא קרבן שלמים ואינו קובע שם לעצמו, וא"כ ס"ל שמצות חינוך המזבח גדרה הוא לחנוך המזבח ולקדשו ע"י מעשה העבודה וכשאר הכלים, אשר על כן אף שעיקר מצות חינוך המזבח נהגה לדורות, אין זה מכריח שסדר העבודה שעל ידה מתחנך המזבח ינהג לדורות כפי שהיה בימי משה, אלא כפי שעתו ומקומו וכמו שמצינו שהיה בימי שלמה ואנשי כנה"ג וכנ"ל. ובוה נתיישבו היטב קושיות הרמב"ם והרשב"ץ על שיטת הרמב"ן והבה"ג אחת לאחת ודו"ק.

ה. ועפ"י מה שנתבאר לפי הרמב"ם, יבואר לנו בתוספת ביאור, מה שחילק הרמב"ם [באות ב'] בין קרבנות בכור והמעשר והפסח לבין שאר הקרבנות דהיינו החטאת והאשם העולה והשלמים וכן קרבן המילואים, שהן לא נמנין עמהן מפני שלא קראן הכתוב 'תורה' עכ"ד. ונראה, שיש כאן הבחנה נפלאה בין קרבנות אלו לאלו, דקרבנות העולה והשלמים וכו', יסוד חיובם וגדר מצותן הוא 'חיוב הבאת קרבן', דהיינו שהקרבן מחויב מצד עצמו, וכן המילואים וכפי שנתבאר, אולם הבכור והמעשר והפסח אינן כן, שהרי בבכור עיקר המצוה היא הפרשתו ונתינתו לכהן כמבואר ברמב"ם בסה"מ עשין ע"ט, ובמעשר המצוה היא הפרשה לגבוה כמבואר שם מצוה ע"ח, וכמו"כ בקרבן פסח עיקר המצוה היא לאוכלו בלילה צלי אש ומצות על מרורים [עיי' או"ש פט"ו מפסוה"מ הי"א], אלא שקבעה התורה שתחילת עשיית מצות אלו, היא על ידי הקטרת האימורים ע"ג המזבח, ואח"כ יאכלו הכהנים או הבעלים או המנויין [עי' רמב"ם סוף"ט ממעה"ק]. וזהו שחילק הר"ם בין קרבנות העולה והשלמים וכו' וכן המילואים שהם נקראין 'תורה' בלשון הכתוב, לבין הבכור המעשר והפסח שהם אינן 'תורה', והמכוון בזה, שדוקא קרבן אשר עיקר חיובו הוא 'להביא קרבן', הוא אשר ראוי להיקרא 'תורת קרבן', משא"כ הנך דאין עיקרן קרבן וכנ"ל, אלו לא נכללו ב'תורת' הקרבנות.

חובה היא לדורות מדוע שינו שלמה ואנשי כנה"ג ממניין הקרבנות שהקריבו הנשיאים, ואף קטורת לא הקטירו, וכן קשה איך מנינן למצוה זו במנין המצות, והלא א"כ יש לנו למנות את כל הצוויים שנצטוו בימי המילואים וכדהקשה הרמב"ם, וכן צ"ב ראיית הרמב"ן דמצות חינוך הוי לדורות מתמיד של שחר, והלא עכ"פ אין ראוי למנות זאת במנין המצות אחרי שלא ניתוסף קרבן מיוחד על התמיד משום החינוך וכנ"ל.

ד. ונראה לבאר עפ"י מה שחקרנו לעיל בגדר מצות חינוך המזבח, האם גדרה הוא לחנוך המזבח ולקדשו ע"י עבודה הראשונה, וכדוגמת שאר הכלים שנתחנכו כל אחד ע"י עבודתו בפעם הראשונה, או דלמא דחנוכת המזבח גדר אחר היה לה משאר הכלים, ואין חינוכו ע"י מעשה העבודה גרידא, אלא ע"י הקרבן עצמו, כלומר דאין הקרבן היכ"ת בעלמא לעבוד את העבודה הראשונה, אלא שמצות החינוך הוא עצם הבאת הקרבן ועל ידו מתחנך המזבח. דאי נימא דמצות חנוכת המזבח גדרה וענינה הוא גוף הבאת הקרבן, אזי אם ננקוט דמצוה זו נוהגת לדורות, הרי הדבר מכריח שמצוה זו תנהג עם כל פרטיה ודקדוקיה לדורות כפי שנהגה בימי משה בשבעת ימי המילואים, אך אי נימא דמצות חנוכת המזבח גדרה וענינה הוא לחנוך המזבח ולקדשו ע"י מעשה עבודה, אזי אם אף ננקוט שמצוה זו נוהגת לדורות, שייך שפיר שסדר העבודה ופרטיה ישתנו לפי שעתן ומקומן בסדר הדורות, וכפי שאכן היה בימי שלמה ובימי אנשי כנה"ג.

ומעתה, לפי מה שנתבאר בתחילת דברינו לתלות שתי החקירות זו בזו, יתבאר שיטות הראשונים כמין חומר, דהרמב"ם לשיטתו שנקט שקרבן המילואים קובע שם לעצמו א"כ ס"ל שמצות החינוך גדרה הוא גוף הבאת הקרבן, ואשר על כן הוכרח לומר שמצות החינוך לא נהגה כי אם לשעה שהרי לא מצינו שהמצוה נהגה לדורות עם כל פרטיה לדורות וכנ"ל.

הרב ראובן יוסף שרלין שליט"א

בענין חובת בדיקה בספרים

הולך להסתכל לאחד השכנים שלא מכר ספריו" ומבאר הגר"ח ק"ז צ"ל כי שם אין חשש שיאכל, כי אינו שלו עכ"ל.

וצריך ביאור דמה בכך שאינו שלו, הרי ודאי חבירו⁴ לא מקפיד, ואפקורי מפקר לה וכבר ביטלה כעפרא דארעא כראוי, וממילא אכתי איכא חשש שמא יאכל, ושמא פרורי חבירו יותר מאיסי ליה, ומודה בהו החזו"א דאין חשש או שעל עצמו ידע כן, ונמדד לכל אחד לפי מה שהוא, וכל זה דוחק כמובן, ואפשר דס"ל לבחזו"א דאין לחוש שמא יאכל אלא בזמן מרובה וכמבואר במ"ב תמח"ו, דבשעה מועטת אין חשש שמא יבוא לאוכלו, ולהכי כשגוי הביא חמץ בבית היהודי סמוך לשקיעה דמוצאי פסח א"צ מחיצה, ולהמבואר שם באליה רבה (ס"ק ד) אפילו כמה שעות, שהרי כתב

ידוע שהחזון איש החמיר בספרו שגם פרורים פחות מכזית צריכין בדיקת חמץ, וכתב דיש לבדוק החמץ גם בספרים הקדושים, אבל יש לכאורה לתמוה על הנהגת החזון איש בזה.

צ"ע בזה שהחזו"א כשנצרך לספר שאל משכינו, ולא חייש לשמא יאכל?

הנה הגר"ח קניבסקי צ"ל ברשימותיו מהנהגות החזון איש (שנדפסו בספר 'כתבים ואגרות דרך אמונה' ובראש ספר שער המועדים – פסח לרי"ד ספטימוס שליט"א) בסעיף טו כתב שבדקו בערב פסח בספריו דף דף, ועשו מחיצה והשכירו לגוי כדין [עיי' גם קובץ אגרות ח"ב קנד], ובשנותיו האחרונות בדקום בליל יד, והוסיף עוד הגר"ח ק"ז צ"ל "וכשהיה צריך בפסח להסתכל באיזה ספר, היה

⁴ בודאי דחוק לומר דהכונה שאינו שלו אלא של הגוי שנכלל במכירה והגוי קפיד אף על פחות משהו פרוטה. ובאגב אם עובדא זו שידע הגר"ח ק"ז צ"ל תואמת לעובדא הנזכרת בספר 'זכור לדוד' שם כתוב שהחזון איש הלך לבקש מסכת זבחים בפסח, ומהנראה שם לשכינו היה ש"ס חדש לכן לא חשש. ודלמא תרי מעשים הוו, ואנחנו לא נדע, ועכ"פ כמה גדולים דברי חז"ל שאמרו אין למדים הלכה מפני מעשה.

ממנחה ולמעלה, וכבר דנו בזה הרבה אחרונים⁵, ושמה ידע הגר"ח ק"צ"ל ששהה ספרי השכן אצל החזו"א זמן רב (ומצוי הנידון בן הדר אצל הוריו החילונים שיש אצלם חמץ בבית רח"ל, אי מותר לו לבוא לבקרו או לדור עמהם בקביעות בפסח).

המחמיר בזמנינו כ'החזון איש' ומוכר ספריו שבביתו לגוי, אי מותר להשתמש בספרי בהכ"נ שלא נבדקו כדין, והיו כמקום שמצוי בו חמץ

ובירושלמי מבואר דבתי כנסת צריכים בדיקה שרגלים התינוקות להכניס לשם חמץ, וק"ו הדבר בהרבה בתי כנסת שמצויים שם מזונות לרוב הן בשבת בקידוש או בחלוקת תהלים או אבות ובנים הן בימי חול שרגלים לחלק במקצת מקומות ליורצייט וכיו"ב, וכן נפסק בשו"ע תל"ג, שחובה לבדוקם, וידוע הדבר שכמעט אין בשום מקום שרגילים לבדוק כל ספר דף דף, למרות שאין ברור גמור שהוא מקום שאין מצוי בו חמץ (ומשתנה בכל בהכ"נ לפי מה שהוא, ובדרך כלל אין שום פיקוח בזה, איש הישר בעיניו עושה), והמקפידים בחומרת החזו"א גם בזמנינו ומוכרים הספרים שבביתם לגוי, יש לעיין כיצד משתמשים בספרי בית הכנסת, וכי אין חשש גם שם שמה יאכל, ושמה יש חילוק בין קביעות לאקראי וצ"ת,

ומובא מהגר"ח ק"צ"ל שהורה להתר, ולמד כן מהנהגת החזו"א הנ"ל שהשתמש בשל שכינו, והוא לטעמיה שביאר שאין חשש בספרי חבירו שמה יאכל, ולמה שנתבאר לעיל, צ"ע ללמוד הלכה מפי מעשה זה, ולולי עדות הגר"ח ק"צ"ל אפשר בפשיטות דשמיע ליה או קים ליה להחזו"א באותו שכן שמעולם לא רגיל להשתמש בספריו עם חמץ, והיו כמקום שא"צ בדיקה, ולכן יכל להשתמש, אלא שבכגון דא אמרינן (ברכות ל:): 'חזי מאן גברא רבה קמסהיד עליה' (ועיין גם בחוט שני – פסח דף פו, וצ"ע).

אי מותר להתארח אצל מי שלא בודק ספריו או לקבל ממנו דירה בפסח

עוד הובא חומרא מהגר"ח ק"צ"ל בזה שאמר דלפי החזו"א אין להתארח בקביעות אצל מי שאינו עושה מחיצה לספרים, עכ"ד (תורת המועדים שעל שונה הלכות תל"ג בס"ק כג), ומזה מבואר דס"ל שיש חשש שיאכל מחבירו, וסותר מה שבא מפי כתבו לבאר הנהגת החזו"א, ומצוי דבר זה במקבל דירה לשבת פסח וכדומה מאחד שלא מחמיר לעשות מחיצה על ספריו, וכשאינו בבית או אינו מקפיד תקנה קלה בדבר להתקין מחיצה אלא שיש להתארגן מראש לדבר ולשים לבו לזה.

הרב מנדל המניק שליט"א

מי שנזהר שלא לאכול ממצות של אחרים אם הוא מצטרף עמהן לזימן

מקפידים שלא לאכול זמ"ז לכאו' לא יוכלו לזמן.

אולם הנה במשנ"ב שם ס"ק ט' כ' דהמנהג שהאוכל גבינה הוא יזמן כיון שהוא הגורם לזימון, א"כ לפ"ז ה"נ לכאו' ראוי להזהיר שיזמן דוקא מי שאוכל את כלל המצות ולא את מה שהביאו לו, מה"ט דדוקא הוא גורם לזימון שיבא להם. וכבר העירו בזה הרב ואזנר שבט הלוי ח"ח ס' קי"ז תשו' ג' והגר"מ שטרנבוך ח"ד ס' ק', עי"ש שדנו ג"כ נפק"מ לצירוף סל להפרשת חלה, דכל כמה שמקפיד לא יהיה לו דין צירוף סל עי"ש.

וילה"ס בכה"ג במי שאוכל בשר וחלב ואין לו מים קמן, אי נימא דשוב ל"ל צירוף כיון שהוא לא מצי לאכול עמהן, או"ד מאחר שהוא שייך בעצמותו לאכילתו אלא שהוא חסרון טכני מה שאין לו שפיר דמי, והרי הוא יכול לאכול עמהן וצ"ת.

"להבדיל בין הטמא ובין הטהר ובין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל"

במשנ"ב ס' קצ"ו ס"ק ט' הביא דג' בנ"א האוכלין יחד, אחד אוכל חלב או גבינה, והשנים בשר מצטרפין, שהאוכל גבינה הרי יכול לאכול מלחמם אם יקנח פיו וידיחננו, ויסוד הדבר מבו' בתוס' בברכות מ"ה. וערכין דף ד'. דלא בעי' שכולם יאכלו זמ"ז, אלא סגי במה שחד מינהו מצי אכיל מדחבריה,

ויל"ע במה שמצוי לפ"ז בזמנינו בכמה בנ"א שמקפידים שלא לאכול ממצות של אחרים בפסח, אם נודמנו שלושה בנ"א ואכלו יחד אם יהיה להם חובת זימון, ולפ"ז נמצא דאם רק א' מהן מקפיד שלא לאכול ממצות מכונה, מ"מ מאחר שחבירו לא מקפיד מלאוכל את המצות שלו שפיר יש דין צירוף ומצו לזמן יחד. אך אם שניהן

עמק תשובה

הערות והארות על הנכתב בגליונות קודמים

לשמוע כמה תיבות, אבל לדידן שמחמירים שמוע כל המגילה בלי להחסיר תיבות אין להביא קטנים שלא הגיעו לחינוך ואין להכות בהם,

במש"כ הרב רפאל וייס במנהג להביא הקטנים לשמוע המגילה ור"ל שמקור המנהג הוא בדברי המהרי"ל ומשום שמחה דהכאת הן וביאר שזה לשיטת שאפשר שלא לקרוא או לכה"פ שלא

⁵ עיין שער אפרים סימן ז בהגה מכן המחבר (הובא בקצרה בשערי תשובה ס"ס תנ), ובשיבת ציון סימן י', ובכתב סופר סימן צ', ובדובב מישרים ח"א סימן מ, ובמשנה הלכות ח, קפט, ועוד, וע"ע שער הציון תלה, ג.

אלא שיש טעם למי שמביא משא"כ בתקיעת שופר, וגם מש"כ לבאר בדברי מהרי"ל שמביאים הקטנים משום שמחה היינו משום שמחה דהכאת המן, אינו נ' כן בדברי מהרי"ל הלכות פורים והובאו דבריו במ"ב שכ' שלא היה מקפיד להכות המן כמנהג ואינו נ' שכוונתו לדבר שהוא לא נהג בו, ויותר נ' שהשמחה היא לקטנים שמשותפים אף הם בקריאת המגילה.

הרב ישראל דונט שליט"א

ובאמת בדברי מהרי"ל מבואר כדבריו שמדבר בקטנים שלא הגיעו לחינוך, אבל בדברי הטור שהוא מקור השו"ע מבואר דמיירי בקטנים שהגיעו לחינוך, וא"כ מה שביאר בביה"ל בדברי השו"ע מנהג טוב להביא קטנים וקטנות לשמוע מגילה, דהמנהג טוב הוא על להביאם לביה"כ ולא על עיקר חיובם לשמוע מגילה הוא מוכרח, וכן מדויק לשון להביא, וכן מבואר בשו"ע שבס"א כ' ומחנכים את הקטנים לקרותה, ובס"ו הוסיף מנהג טוב וכו', ועוד יש להוסיף בזה שבל' מהרי"ל לא נראה שבא לומר שיש עניין להביא את הקטנים

המשך 'דבר העמק' - אגדה

בְּתוֹכְכֶם וְלֹא־תִגְעַל נַפְשֵׁי אֶתְכֶם. כאשר לא תהיה סתירה בין חייכם לבין רצוני, "ולא תגעל נפשי אתכם": לא ימצא בכם דבר שידחה אתכם ממני (רש"ר הירש). כאשר מתאחדת הנפש והנשמה בדבקות עם הרצון האלוקי בסילוק מכל פניה והסח הדעת מתחולל השינוי. וְיִאָמַר מִשָּׁה זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה' תַּעֲשׂוּ וְיֵרָא אֲלֵיכֶם כְּבוֹד ה'. "זה הדבר" שיביא אתכם ליעדכם. כאשר אך ורק את "אשר צוה ה' תעשו" או "וירא אליכם כבוד ה' ". אז תטהר ותזדכך הדעת והראיה לראות ו"לחזות בנעם ה'".

וכך כתב רש"ר הירש, בעבודת הקרבנות אין מקום לשרירות עצמית, אפילו קרבנות הנדבה חייבים להיעשות במסגרת הצורות שנקבעו להם, כי מקריבי הקרבן מבקשים קירבת אלקים אך זו לא תושג אלא על ידי שמיעה בקול ה' וקבלת עול מצוותיו. האליליות מבקשת לשעבד את האל בקרבן למען יעשה את רצון האדם, ואילו אשי ישראל משעבדים את האדם לעבודת ה' למען יקבל על עצמו את עול מצוותיו. משום כך כל הקרבנות עשויים על פי מתכונת של מצוה והמקריב נודר לעשות את המצוה נר לרגליו. משום כך קרבנות הבדויים מלב אדם חותרים תחת אותה אמת שהקרבן בא לתת לה ביטוי, הם משליטים רצונות שרירותיים תחת השמיעה בקול ה' וקבלת עול מצוותיו. פעילות כהני ישראל תבטא לא בהמצאת חידושים בתחום העבודה אלא במתן תוקף למצוות ה'.

צְמֵאָה לָךְ נַפְשִׁי כְּמָה לָךְ בְּשָׂרִי... פֶּן בִּקְדָשׁ חַוִּיתִיךָ לְרֵאוֹת עֵינֶיךָ וּכְבוֹדְךָ (תהלים 50), מבאר הגר"א, כפי שיעור הצמאון והכמיהה כך תהיה אופן הראיה וחזיונה. ראיית כבוד ה' והשראת השכינה ניתנים להשגה בדיוק כפי טוהר הלב וההשתוקקות, מי שזוכה להזדכך ולטהר את מחשבות ליבו ולהתגברות על יצרו ואנוכיותו זוכה ורואה בעיניו.

המשך 'דבר העמק' - הלכה

בכלי קודם שיבוא הישראל ע"כ, הא אי ליכא למיחש להכי מותר, דאחזוקי איסורא לא מחזקינן עכ"ל.

אך בפתחי תשובה הביא את דברי החת"ס (שו"ת סי' ק"ז) שהאריך להביא ראיות דחלב נאסר במנין כיון נסך וכו' ומש"ה גם במקומות דאין שום חשש חלב טמא כל שאין ישראל רואהו אסור ודלא כהרדב"ז ופר"ח. וכתב הפת"ש דאף אם לו יהא הלכה כהרדב"ז כבר קבלו אבותינו עליהם כאותה דעה דמחמיר ואסור על בני אשכנז מדינא ואין לו התרה וקרוב בעיני לנדר דאורייתא.

והפר"ח בסיום דבריו כתב, הכלל העולה דבעיר שלא נמצא שם חלב טמא או שהוא יותר ביוקר מחלב טהור מותר לקנות מהעכו"ם חלב שחלבו בלא ראיית ישראל כלל, וכן מצאתי המנהג פשוט פה אמשטירדאם וכן נהגתי אני ג"כ זולת קצת יחידים הנוהרים בזה. אבל בעיר שנמצא שם חלב טמא אף שאין לאותו עכו"ם שקונה ממנו דבר טמא בעדרו, מכל מקום צריך לראות קודם החליבה בכלי אולי הניח שם חלב טמא, וגם צריך לראות כל החליבה מתחילה ועד סוף או ביוצא ונכנס או בעומד שם בצד העדר באופן שלא יוכל לילך למקום אחר להביא חלב טמא לערבו עם זה, הא לאו הכי אסור אפילו בדיעבד. ועי' חזו"א (יו"ד מ"א סק"ד) שמצדד כהפירח ולפ"ז כתב שבמקום שיש פקוח מהממשלה ומי שמערב חלב נדון כמזייף והוא פלילי הר"ז נדון כיושב ורואהו כיון דמרתת, וכן מבואר בשו"ת אג"מ להתירא בכה"ג, וכתב דרק בעלי נפש ראוי להחמיר וכן נהג הוא לא לשתות כי אם חלב ישראל אבל המיקל אינו נחשב כמזולל בד"ת ח"ו.

עוד מצינו שנדון בזמנינו אם פיקוח 24 שעות ע"י מצלמות נחשב כישראל רואהו, ובפרט כאשר אפשר לעקוב על כל צעד גם לאחור. ורבו המתירים ויש שאסרו דלא התיירו אלא בעומד ע"ג ולא ניתן לחלק, ויש להאריך.

ובמזון לתינוקות במקום שאין כי אם אבקת חלב נכרי יש להקל אפי' לדעת החת"ס, כיון דס"ל דלענין צירוף לזימון אפשר לצרף מי שאכל פת שנלושה בחלב עכום כיון דיש לו לסמוך על דעת הפר"ח ולא נחשב כמי שאכל מאכלות אסורות, וכ"ש תינוקות דיש בזה צורך קיומם ממש בדליכא חלב ישראל.

דינם שונה מכל מאכלות אסורות, שנבוא ונאמר לשם המשל שמה שגמל אסור בהנאה היינו משום שהוא מין גמל ואף אם גמל יוליד פרה עדיין יהיה חייב עליו מדין גמל כיון שהוא מין גמל, אמנם בשרצים הוא תלוי בתארו ופעולותיו שהרי לא אמרה תורה את כל מיני השרצים אלא

כללה את כולם כל שרץ השורץ על הארץ לא תאכלו, וביאר הגרי"ז לפי"ז מה שמבואר בגמרא מנחות (כ"ט). שלושה דברים נתקשה משה עד שהראה לו הקב"ה באצבע ואחד מהם הוא שרצים דכתיב וזה לכם הטמא, ולכאורה מה נתקשה בשרצים, אלא ע"כ שנתקשה בענין התואר והפעולה

שגורמת לבריה להיחשב שרץ שאסור לאוכלו.

וְאֵת הַחֲזִיר כִּי מִפְּרִיס פִּרְסָה הוּא [יא,ז], ביאר הכלי יקר שאף שמפריס פרסה הוא סימן טהרה בכ"ז כשהוא בא עם סימן טומאה הוא עצמו ג"כ הוא חלק מהסימן טומאה שלו.

קָרַב אֶל הַמִּזְבֵּחַ וְעָשָׂה [ט,ז] פִּירֵשׁ רִש"י שהיה אהרן בוש וירא לגשת אמר לו משה למה אתה בוש לכך נבחרת, ביאר האריז"ל לכך נבחרת היינו טעם שבשביל שהוא בוש לכך נבחר להיות כהן, היינו שמחמת מעלת הענוה שלו זכה לכך.

מדוע לא אכלתם את החטאת במקום

הקדש כי קדש קדשים הוא [י,ז] הנה הרמב"ם כתב (סה"מ מ"ע פ"ט, מה"ק רפ"י) דהמצות עשה של ואכלו אותם אשר כופר בהם הוא רק לכהנים ורק על קדשי קדשים, ולפי זה ביאר הגרי"ז מה שכתוב כאן מדוע

לא אכלתם וגו' כי קדש קדשים היא והיה לכם מצוה לאוכלה, ועוד ביאר מה שכתב בסוף ואותה נתן לכם לשאת את עון העדה, שנתן להם את האכילה שע"י מתכפרים הבעלים וכאן הם העדה.

וְזֶה לָכֶם הַטְּמֵא בְּשָׂרְךָ הַשֹּׁרֵץ עַל הָאָרֶץ [י,כט] ביאר הגר"ח ששרצים

האם יש חיוב לטבול במקוה בערב יום טוב

מִפְּשָׁרָם לֹא תֵאָכְלוּ וּבְנִבְלָתָם לֹא תִגְעוּ טְמֵאִים הֵם לָכֵם (יא, ח)

שורש החיוב כדי שיוכל לעלות לרגל ולהביא קרבנותיו

ברש"י כאן הביא מהגמרא (ר"ה טז): דאיתא התם ואמר רבי יצחק חייב אדם לטהר את עצמו ברגל שנאמר ובנבלתם לא תגעו. ועי"ש בגמרא ביאור הדרשה, דודאי אין המקרא מתפרש כפשוטו שבא לאסור נגיעה בנבילה, שהרי אפילו כהנים אינם מזהרים על מגע נבילה, ועל כרחק שהפסוק בא ללמד על איסור הטומאה ברגל⁶.

והנה רבינו חננאל מוסיף בה כמה מילי וז"ל, מיכן אמרו חכמים שחייבין ישראל לטהר עצמם ברגל

בבואם ליראות לפני ה' עכ"ל. מדבריו משמע שאין החיוב משום עצמו של הרגל, אלא החיוב לטהר עצמו הוא מחמת שברגל עולים ליראות לפני ה'.

וכן מבואר ברמב"ם (הלכות טומאת אוכלין פט"ז ה"י) וז"ל, כל ישראל מזהרין להיות טהורים בכל רגל מפני שהם נכונים ליכנס במקדש ולאכול קדשים, וזה שנאמר בתורה ובנבלתם לא תגעו ברגל בלבד ואם נטמא אינו לוקה, אבל בשאר ימות השנה אינו מזהר, עכ"ל. כלומר, משום שברגל יש חובת ראייה ושלמי חגיגה ושלמי שמחה ואי אפשר לקיימם בטומאה, לכן חייב אדם לטהר עצמו ברגל.

וכן כתב הראב"ד בפירושו לתורת כהנים (פרשתא ב פ"ד אות ט') 'מפני שהן חייבין בראיה ונכנסים לעזרה ולפיכך צריך אדם לטהר עצמו ברגל'.

בזמן הזה אין חיוב משום שאין עולים לרגל ואין קרבנות

ולפי זה יצאו כולם לדון שבזמן הזה שמפני חטאינו אין לנו יכולים לעלות וליראות ולהשתחוות ברגלים מפני היד שנשתלחה במקדש, אם כן לכאורה אין את המצוה לטהר עצמו ברגל.

וכעין זה נ"מ במי שנמצא רחוק מירושלים בזמן המקדש, ויודע שלא יוכל לעלות לרגל, שאינו צריך להיטהר, ונסתפק בזה השפת אמת בר"ה שם. ויש אומרים שמטעם זה השמיטו הפוסקים הלכה זו לטהר עצמו ברגל.

אמנם כבר כתבו האחרונים שאף שאין חיוב בזמן הזה להיטהר, מ"מ יש ענין לעשות זכר למקדש, כ"כ החיי אדם (סימן ע"ט) וראוי לכל אדם לטבול עצמו בערב יום טוב, זכר למקדש שהיו כל ישראל מחויבים לטהר עצמם ברגל, ליראות בבית המקדש. וכ"כ במטה אפרים (סימן תרכ"ה) ועוד אחרונים.

דעת הרא"ש שהחיוב אינו משום הקרבנות

והנה מצינו דעת אחרת בכל זה שחובת הטבילה אינה שייכת לחיוב הבאת קרבנותיו והעליה לרגל אלא הוא חיוב עצמי להיטהר מחמת קדושת הרגל.

השאגת אריה (סימן ס"ז) הוכיח מדברי הרא"ש שחיוב הטהרה ברגל הוא חיוב שאינו שייך למצוות עליה לרגל, שכך כתב הרא"ש (יומא פ"ח סימן כ"ד) 'ונהגו לטבול בערב יום הכפורים וכו', ואמר רב סעדיה בעלייתו מלטבול מברך על הטבילה, ואין דבריו נראין בזה שלא מצינו בהש"ס רמז לטבילה זו ואין לה יסוד נביאים ולא מנהג נביאים וכו', ואי משום דא"ר יצחק חייב אדם לטהר עצמו ברגל, היינו לטהר עצמו מכל טומאות ואפילו מטומאת מת ולהזות עליו שלישי ושביעי, והאינדא אין לנו טהרות, וכיון שאין בעלי קריין טובלין כל השנה כולה גם אין חובה לטבילה זו, ואין לברך עליה, אלא שנהגו העולם לטהר עצמן מקרי לתפלת יום הכיפורים, וסמכו אמדרש תנחומא בפרשת ואתחנן ביום הכפורים שהם נקיים כמלאכי השרת, עכ"ל.

עומקא דשמעתתא הרב יעקב ישראל יהל שליט"א

למדנו מדברי הרא"ש והרס"ג שהדין לטהר עצמו ברגל הוא שייך גם ביום הכיפורים, ולדבריהם מוכרח שאין זה משום חובת העליה לרגל, אלא הוא חיוב שקיים בכל המועדים.

וצ"ב גדרו של חיוב זה, וכתב הגר"י פערלא (ח"א עמ' ס"ח) שהחיוב הוא מפני קדושת הרגלים, שקדושה זו היא הגורמת שיהיה על האדם חיו לטהר עצמו.

ואף שלכאורה דבריו מוכרחים מתוך דברי הרא"ש והרס"ג, מ"מ לענ"ד הדבר תימה לומר כן, שהרי בפסוק לא נזכר כלל חיוב טבילה ברגל, ומנא להו לחז"ל שקדושת הרגלים גורמת חיוב טבילה יותר מן השבתות, דילמא קרא קאי בשבת שחייב אדם לטהר עצמו קודם השבת. ובשלמא אם החיוב היה משום הראיה והקרבנות מובן מה שהעמידו את החיוב על הרגל ולא על השבת, אולם אם הוא סברא משום קדושת המועדים, תמוה שהעמידו כן על הרגלים ולא על השבתות.

ויש לבאר ע"פ מש"כ המבי"ט בבית אלוקים (פרק ס"ג) וז"ל, אבל ימי המועדים שרובם הם חלים בימי החול היה בהם איזה גרעון קדושה אם לא היו נטהרים ומתכפרים בהם אותם שאירע להם חטא טומאת קודש, וכמו שאמרו חייב אדם לטהר עצמו ברגל ולא אמרו בשבת, כי בעצם קדושתו ויומו לא יקל ולא יגרע בקדושת שום דבר של טומאה, עכ"ל. כלומר, דקדושת השבת שהיא קביעא וקיימא אינה צריכה לטהרת האדם, אולם קדושת הרגלים שחלים בימי החול, בזה אם האדם אינו נטהר, תחסר קדושת הרגל.

מחלוקת הרס"ג והרא"ש אם יש חיוב לטהר בזה"ז שאין אפר פרה

ומכל מקום לענין הנידון אם יש חיוב לטהר עצמו בזמן הזה גם הרא"ש סובר שבזמן הזה אין חיוב, אך אין זה משום שהיום אין עולים לרגל, אלא מטעם אחר משום שבזמן הזה אין אפשרות להיטהר לגמרי.

ואכתי נראה דלפי הרא"ש אין ענין כלל להיטהר, אולם להרמב"ם הענין הוא משום הקרבנות, וא"כ יש ענין לעשות זכר למקדש.

- המשך בעמוד הבא -

⁶ ובפשטות הוא חיוב דאורייתא, אמנם הרמב"ן כאן סובר שאין זה אלא אסמכתא, וכל החיוב לטהר עצמו ברגל הוא מצוה מדברי סופרים.

ונראה בזה ע"פ מה שיש לדון בגדר מה שטמא אינו עולה לרגל ופטור מקרבנות, האם הוא פטור אונס, או שהוא פטור מעיקר המצוה. שיש מקום לומר שמה שטמא פטור מן הראיה אין זה פטור אונס, אלא הוא מופקע מעיקר המצוה.

וראיתי מביאים מהטורי אבן (חגיגה ד:) שטמא הוא פטור גמור מן הראיה ואינו רק פטור אונס, ונ"מ שאפילו כהן טמא שנכנס לעזרה להקריב קרבן בטומאה באופן שטומאה הותרה בציבור, מ"מ אינו מביא קרבן ראיה משום שהוא פטור גמור. ומאידך בחזו"א (חגיגה סימן קכ"ט לדף כה.) מספק"ל בזה אם מי שאין לו קרקע חייב לקנות קרקע, ועי' בשער העזרה בני"ל שהאריך בזה.

ונראה שכל מה שהקשנו שאי"צ לחדש חיוב מיוחד לטהר עצמו ברגל שום שבלאו הכי הוא מחויב בזה מצד עצם המצוה, זה קשה רק אם טמא הוא פטור אונס, שבוה צריך הוא לעשות טצדקי קודם החג כדי שיוכל לקיים המצוה, ואם לא נטהר וכ"ש אם טימא עצמו אין לו פטור אונס, ודמי למי שהיה יכול לקנות ד' מינים קודם החג ולא קנה שאין לו פטור אונס.

אולם אם מה שטמא אינו עולה לרגל הוא פטור מעיקר החיוב, בזה שפיר י"ל סברא שאינו צריך לעשות פעולות להכניס את עצמו לחיוב, ודמי לחיגר שפטור מן הראיה שאינו צריך לרפא את עצמו קודם החג כדי שיתחייב במצוה [וכן הובא בספר שער העזרה סימן שצ"ט בשם הגרד"ל שליט"א], וכן מי שאין לו קרקע שפטור מן הראיה שאין אדם צריך לקנות קרקע קודם החג כדי להתחייב בראיה. ואינו דומה למי שלא קנה ד' מינים קודם החג, ששם הוא בא להיפטר מדין אונס, ועל זה אמרינן ליה שאינו אונס כיון שמכלל המצוה ליטול ד' מינים הוא לדאוג קודם החג שיהיה לו ד' מינים, ופשוט.

ביאור מחלוקת הראשונים לפי"ז

לפי"ז יש לבאר דבהא פליגי הראשונים בגדר החיוב לטהר עצמו ברגל, שהרמב"ם סבר שפטור טמא מראיה הוא פטור גמור, ועל כן אין אדם חייב להכניס עצמו לחיוב המצוה ע"י שיטהר עצמו, ולכן חידשה התורה מצוה מיוחדת על האדם לטהר עצמו ברגל.

אולם הרס"ג והרא"ש סברי שפטור טמא מן הראיה הוא פטור אונס, ועל כן קשיא להו שאין צריך לצוות ציווי מיוחד על הטהרה, דבלאו הכי אדם חייב לטהר את עצמו כדי שיוכל לעלות לרגל, ועל כרחק שמה שחידשה התורה חיוב לטהר עצמו הוא אינו שייך לחובת העליה לרגל, אלא הוא משום קדושת המועדים, ונ"מ שגם מי שרחוק מירושלים חייב לטהר עצמו, וגם בראש השנה ויום כיפור חייבים לטהר עצמם, וגם נשים חייבות בזה.

ומאידך הרמב"ם ודעימיה לא רצו לפרש כהרא"ש והרס"ג, משום דקשיא להו מאי דאקשינן דמנא להו לחז"ל לפרש כן על הרגלים יותר מן השבתות, שאם החיוב הוא משום קדושת המועדים יש לחייב להיטהר גם קודם השבת, וכדלעיל.

ונמצא ג' שיטות בדבר, שיטת הרמב"ם ודעימיה דהחיוב הוא משום הבאת קרבנות ולפי זה בזמן הזה אין חיוב להיטהר [אך אכתי יש ענין להיטהר זכר למקדש כמש"כ האחרונים]. שיטת הרא"ש שהחיוב אינו שייך להבאת קרבנות, ומ"מ אי"צ להיטהר בזמן הזה משום שא"א להיטהר לגמרי. ג' שיטת הרס"ג שהחיוב אינו שייך לקרבנות ובזמן הזה באמת יש חיוב להיטהר ומברכים על הטבילה.⁷

תמוה מה צריך לציווי על הטהרה, הרי מחויב בזה מצד מצוות העליה לרגל

והנה יש להבין בעיקר מה שלמדו מן המקרא שיש חיוב מיוחד לטהר עצמו ברגל, מדוע צריך קרא לזה, והלא בלאו הכי מחויב הוא לדאוג להיות טהור מכח המצוה שיש עליו לעלות לרגל ולהביא קרבנותיו, שכמו שאסור לאדם להכניס עצמו לאונס שאינו יכול לקיים המצוה [אא"כ הוא עושה כן לצורך מצוה אחרת], כך הוא מחויב לטהר עצמו כדי שיוכל לעלות לרגל, ואם כן תמוה למה צריך קרא לזה.

ובטורי אבן עמד בכגון דא, שהוא הקשה שאפילו אם נעמיד את הפסוק על חובת הטהרה ברגל, אכתי אולי כל מה שנתחדש כאן שיהיה אסור לאדם לטמא את עצמו בידיים ברגל, אבל מנלן לפרש שגם יש חיוב לעשות פעולות לטהר עצמו, וכהנים יוכיחו שהם מוזהרים שלא לטמא עצמן, אבל אם נטמאו אין עליהם חיוב לעשות מעשים לטהר עצמם.

ותירץ הטורי אבן שההכרח ללמוד שיש חיוב לטהר עצמו ואין כאן רק איסור לטמא עצמו הוא משום שאין אנו צריכים קרא לומר שאסור לטמא עצמו, שבוה מחויב הוא בלאו הכי, שכשטמא את עצמו ברגל הוא מבטל בידיים את המצוות שמחויב בהם, אלא ע"כ אם אינו ענין לאיסור לטמא עצמו ברגל, תנהו ענין לטומאה שקודם הרגל שלא יבטל מעצמו חובות הרגל אף קודם שחל הרגל. ואי חזינן שאדם חייב לבטל מעצמו טומאה קודם הרגל, מסתברא שחייב לטהר את עצמו קודם הרגל שלא לבטל חובת הרגל כגון שלמי שמחה שנוהג כל שבעה אפי' בי"ט ראשון.

ומבואר מדברי הטורי אבן שחובת האדם לדאוג קודם המצוה שיוכל לקיים המצוה היא חובה רק אחר שנתחייב במצוה וגם בזה כל חיובו הוא שלא לעשות פעולות שיגרמו לו לא לקיים את המצוה, אך כאן נתחדש שמחויב הוא לעשות פעולות להפקיע ממנו הטומאה, וגם נתחדש שאף קודם הרגל מחויב הוא לדאוג לטהרת עצמו, וזה הילפותא מקרא דהכא.

ואף אחר דבריו עדיין יש לנו להבין שלכאורה כאן אין החיוב רק משום שצריך לא להכניס עצמו לאונס, אלא הוא מחויב בזה מכח חובת ההשתדלות הכללית שיש במצוות, שכמו שאדם חייב לקנות לולב ואינו נפטר אח"כ בטענת אונס שאין לו לולב ביום טוב, כך אדם חייב לטהר עצמו כדי שיוכל לעלות לרגל ואינו נפטר אח"כ בטענת אונס של 'טמא הייתי'.

גדר פטור טמא מן הראיה וישוב לפי"ז בטעמא שצריך לצוות על הטהרה

⁷ ואיכא עוד נפקותות בהא מילתא, חדא לענין ראש השנה אם יש חיוב לטהר עצמו [דביום הכיפורים בלאו הכי מחויב לטהר עצמו] שאם הוא מצד הרגל יתכן לדון דראש השנה הוא מכלל הרגלים ואכמ"ל, אך אם הוא מצד העליה לרגל אם כן בראש השנה שאין עולים לירושלים אין צריך לטהר עצמו. עוד יש נ"מ לענין נשים אם חייבות לטהר עצמן ברגל, שברש"י יבמות כט: כתב להדיא שנשים מוזהרות על זה, ובשגת אריה (סימן ס"ו) תלה ד"ז בפלוגתא דהרמב"ם והראב"ד אם אשה חייבת בשלמי שמחה.

בדיקת ארונות בלא ברכה קודם הפסח

בימים אלו בהם מקיימים ישראל קדושים בהידור את דברי המחבר בסי' תמ"ב סעי' ו' נהגו לגרר הכתלים והכסאות שנגע בהם חמץ ויש להם על מה שיסמכו, ואת דברי הרמ"א בסו"ס תל"ג שכל אדם צריך לכבד חדריו קודם הבדיקה וכן כיסים או בתי יד של בגדים ע"ש, יש נוהגים כשמסיימים לפנות ולנקות ארון או מגירות וכדו' בודקים אותו לאור הנר כדי שלא יצטרכו לטרוח בבדיקה של ליל י"ד, ובדיקה זו עושים בלא ברכה ויש לדון אי שפיר עבדי.

והנה בסימן תל"ג סעיף א' כתב השו"ע הבדיקה צריכה להיות לאור הנר ובליל י"ד שאז בני אדם מצויים בבתיהם ואור הנר יפה אז לבדיקה,

וכתב המשנ"ב סק"א דאם בדיק בליל י"ג לאור הנר שבליילה אור הנר יפה לבדיקה ונוהר היטב שלא להכניס חמץ א"צ לחזור ולבדוק כן הסכימו רוב האחרונים, והרוצה להחמיר על עצמו לחזור ולבדוק עכ"פ לא יברך אז, וכתב בשעה"צ סק"ה שמדברי רוב האחרונים נראה שאפ"ל לכתחילה יכול לבדוק בליל י"ג לאור הנר אם רק מתכוין לשם בדיקה, אכן בספר חק יוסף פקפק ע"ז דאף דמצד הבדיקה אין קפידא בזה מ"מ יש למנוע מזה דיפסיד את הברכה לפי מה דקיי"ל כהרמ"א בסימן תל"ו דהבודק קודם הזמן לא יוכל לברך והוי דומיא דקיי"ל דערום לא יתרום משום שאינו יכול אז לברך.

ומבואר בדבריו דהבודק קודם אור י"ד אין חסרון רק משום הברכה ודומיא דערום לא יתרום משום שאינו יכול לברך, ולכאורה יש לחלק טובא בין ערום לדהכא, דהרי בערום הגיע זמן החיוב של הברכה והוא תורם ולא מברך הרי מפסיד את הברכה, משא"כ הכא קודם ליל י"ד אין תקנה של ברכה אלא שאם בודק קודם הופך את המקום למקום שאין מכניסים בו חמץ וממילא נפטר מבדיקה באותו מקום בליל י"ד, ודומה לאחד שעשה לעצמו טלית עגולה שנפטר בברכה ולא אמרי' שהוא בכלל ערום לא יתרום, הכ"נ אינו פטור מברכה אלא שאין לו חיוב בדיקה שיברך עליו.

ומ"מ לדברי המשנ"ב נמצא שיש לזהר לכתחילה לא לבדוק קודם י"ד כיון שמפסיד את הברכה.

אלא שיש לומר שיכול להשאיר חדר אחד שלא יבדוק בו ויצטרך לברך ע"ז ולא הפסיד את הברכה, וצ"ל דכוונת המשנ"ב דבכה"ג מפסיד את הברכה מאותו חדר שבדוק בלא ברכה ודומיא דערום לא יתרום שאף שמשאיר עוד תרומה לתרום בה אך מהחלק הזה תורם בתור ערום ומפסיד את הברכה.

ומצאנו עוד במשנ"ב בסוף סימן תל"ג סעיף י"א לענין זה שכתב השו"ע דהמכבד חדרו ב"ג בניסן ומכוין לבדוק החמץ ולבערו ונוהר שלא להכניס שם עוד חמץ ואעפ"כ צריך לבדוק בליל י"ד, וכתב המשנ"ב ס"ק מ"ה דצריך לחזור ולבדוק כיון שהכיבוד לא בבדיקה גמורה ואף שבדק בחורים ובסדקים לאור הנר צריך לחזור ולבדוק בליל י"ד כדי שלא לחלק בין בדיקה לבדיקה, וכתב השעה"צ ס"ק נ"ו דלטעם זה אם שייר חדר אחד לבדוק אותו כדין בלילה שפיר דמי אך אם הטעם שאין סומכים על בדיקה ביום לא מהני כלל מה שישאיר חדר אחד, ולכאורה מבואר הכא דמהני להשאיר חדר אחד והרי לשיטת המשנ"ב לעיל יש חסרון בברכה אם בודק קודם אור י"ד ודומיא דערום לא יתרום וצ"ע.

ונראה לומר חידוש להלכה דכיון דכל החסרון לדברי המשנ"ב הוא משום הברכה כיון שמפסיד את הברכה ודומיא דערום לא יתרום, כל

זה דוקא באופן שבדוק חדר שלם שיש עליו תקנה של בדיקת חמץ כדי שיוכל לדור בו בפסח ואם בודק ולא מברך מפסיד את הברכה, משא"כ כשבדוק חלק מחדר כמו ארון ושדה אין בבדיקתו מתירה לדור בחדר בפסח כיון שעדיין מקום זה יהא מקום שאינו בדוק, וכיון שאין הבדיקה מתירה את המקום לפסח אינו חייב בברכה, ושפיר אפשר לבדוק מקומות אלו בלא ברכה ואינו דומה לערום שמקיים מצוה כתיקונה בלא ברכה.

ויש לעורר דהנה כתב בשו"ע סי' תל"ב ס"א שלא לדבר בין הברכה לתחילת הבדיקה וטוב שלא ידבר בדברים אחרים עד שיגמור כל הבדיקה, כדי שישים אל לבו לבדוק בכל המקומות שמכניסים בו חמץ עכ"ד, וכיון שהבודקים במקומות אלו סומכים על

הבדיקה כבדיקת חמץ בזמנה, הרי אף שאינם מברכים עליה אכתי שייכא דינא דהמחבר שישים אל לבו לבדוק בכל המקומות שמכניסים בו חמץ, וכדי שלא יסיח דעתו בשעת בדיקה זו, אין לדבר ולהשיח דעת עד שיסיים בבדיקתו כדי שתהיה בדיקה כדן, וזו הערה גדולה.

בדיקת חמץ בתחתית המקפיא

כתב בשו"ע סי' תל"ו ס"א העושה ביתו אוצר, תוך ל' יום צריך לבדוק, וכ' משנ"ב ס"ק י"א דהוא מקום שהשתמשו שם חמץ ועתה רוצה להניח שם תבואה לאיזה זמן וכה"ג, אם היה זה תוך ל' יום קודם הפסח צריך לבדוק ואפילו אין דעתו לפנותו קודם הפסח שלא יראה החמץ בפסח, אפ"ה חיילא עליה חובת בדיקה כיון שהיה חייב בבדיקה ל' יום קודם הפסח, ואם לא בדיק קודם שעשאו לאוצר צריך לפנות האוצר ולבדוק, ובשעה"צ ט"ז הביא שיטת רש"י שדין עושה ביתו אוצר הוא כדין חמץ שנפלה עליו מפולת שהרי הוא כמבוער לעיל שם בסי' תל"ג ס"ח ואין חייב בבדיקה, ומסיק לחומרא שאינו דומה לנפלה עליו מפולת ע"ש, ועיי' בגר"ז סעי' ט"ז שכתב שאם הכניס אוצרו בתוך ל' חייב לפנות האוצר ולבדוק תחתיו מיד כשזכר, ומשמע שחייב בבדיקה קודם י"ג ואולי הוא משום שמא ישכח וצ"ע היכן מצינו כה"ג.

והנה, יש מקומות שאין נוהגים לבדוק בהם חמץ משום שדומים הם לנפלה עליו מפולת או לעושה את ביתו אוצר קודם שלושים יום שאם אין דעתו לפנותו קודם הפסח אינו חייב בבדיקה, וכגון תחתית הפרזר המחוברת עם ברגים שכדי לפרקה צריך כלי עבודה, אף שלא ימלט שבמהלך השנה נכנסו לשם פיזורים ואפילו גדולים מכל מקום לא מפרקים את התחתית משום שהוא כמבוער וכמו נפלה עליו מפולת או עושה את ביתו אוצר.

אמנם יש לעורר שלפעמים לצורך תיקון המקרר יש צורך לפתוח את התחתית, ואם אירע שנצרכו לעשות כן בתוך שלושים יום קודם הפסח הרי מקום זה נתחייב בבדיקה, ואם סוגרים אותו אח"כ יהא דינו כמו שכתב במשנ"ב לגבי אוצר שאחר שנתחייב בבדיקה ולא בדיק צריך לפנות האוצר ולבדוק, וה"נ יצטרכו לפתוח את התחתית ולבדוק כדין.

והיה מקום לומר שאף שנתחייב בבדיקה בשעה שהיה פתוח, מכל מקום כשחזר וסגר הוי כנפלה עליו מפולת שהרי הוא כמבוער, אלא דזה אינו, דבשעה"צ ס"ק י"ט כתב לגבי חמץ ידוע שאין בו היתר נפלה עליו מפולת אם הטמינו לכתחילה וכן הוא לעיל שם בסי' תל"ג ס"ק ל"ח ע"ש, ומקום זה שיש בו חמץ בודאי נראה לדוננו כחמץ ידוע שאין בו היתר נפלה עליו מפולת וחייב להוציאו ולבערו.

עמק הלכה

הגאון רבי צבי רותן שליט"א
רב קהילת פסטורל והמשולש ומרבני בית ההוראה

דיני אפיית המצות

בדיעבד המצה אסורה באכילה אם לא בשעת הדחק ואין לו מצה אחרת [מ"ב ס"ק ל"ה], ולכתחילה לא ילוש בהם גם אם אין לו מצה אחרת, וללילה הראשון יש מתירים בכה"ג כדי לקיים מצה דאורייתא [מ"ב שם ס"ק ל"ו ל"ז].

טו מים שלא לנו שהתערבו במים שלנו חד בתרי בטל מותר ללוש בהם, ואין בזה חשש של מבטל איסור לכתחילה [שו"ע סי' תנ"ה סעי' ד' ומ"ב ס"ק ל"ח], אבל מים חמים או פושרים שהתערבו במים צוננים ועי"ז הצטטנו אין ללוש בהם גם בדיעבד אפילו הם מיעוט, אם לא בשעת דחק שאין לו מצה אחרת [ביאור הלכה שם ד"ה מים שלא], ויש להסתפק אם גם יש לחוש במים שהיו חמין או פושרים שנצטטנו שג"כ ק"ל דאין לשין בהם והם התערבו עם רוב מים כשרים אם גם בזה לא מהני רוב, וצ"ע, ונ"מ במה שמצוי במאפיות שמנקים את הקערות ואת הכלים שלשים בהם המים מהברז ויש לחוש שהיו המים חמין או פושרים שהצטטנו שיש לנגב היטב הכלים שלא יתערבו עם הבצק, ויש גם חשש עירוב חומרי ניקוי במים.

טז בצק שהתחילו ללוש בו והשאירו אותו בלי להתעסק בו במשך זמן שהוא שיעור מיל הרי הוא בחזקת שהחמיץ גם אם לא רואים בו סימני חימוץ, ושיעור מיל הוא שמונה עשרה דקות, וי"א עשרים וארבע דקות, וי"א עשרים ושתים דקות וחצי ולמעשה חוששים אחרי שמונה עשרה דקות שהחמיץ אם לא במקום הפסד [שו"ע תנ"ט סעי' ב וביאור הלכה ד"ה הוי רביעית].

יז בצק כל זמן שמתעסקים בו אינו מחמיץ, ועסק נקרא שלש או מגלגל אותה בעץ אבל מה שדוחק העיסה במקום אחד אינו נחשב עסק להציל מחימוץ [שו"ע תנ"ט ב' ומ"ב ס"ק י"ב].

יח נחלקו הפוסקים אם שהה חלק משיעור מיל והפסיק והתעסק עם הבצק ואח"כ שוב שהה אם שהה חלק מצטרפים לשיעור מיל, ויש שמחלקים בין עסק גדול כלישה ורידוד לבין עסק קטן כניקוב המצה [שו"ע שם סעי' ב ומ"ב ס"ק ט"ז].

יט אחרי שהתעסקו עם הבצק עסק גדול אם יניחוהו בלא עסק יחמיץ מיד לפי שהתחמם הבצק ואחרי שמתחמם מחמיץ מיד, לכן אחרי שגמר לערוך המצה ועשה את החורים במצה אין להמתין כלל אלא יש מיד להכניס המצה לתנור [שו"ע תנ"ט סעי' ב], וי"א דאין הכונה מיד ממש אל שיהוי זמן מה אלא שלא נתברר לנו מה הוא השיעור [מ"ב שם ס"ק י"ח], ויש חולקים וסוברים דרק עיסה שרואים שהתחממה חוששים לא להשהותה כלל [ביאור הלכה שם ד"ה ואחר שנתעסקו].

כ אם המצה משתהית אחרי שחוררו אותה אין עוזר שמעביר ידו על המצה שאין זה נחשב לעסק המונע חימוץ [מ"ב ס"ק כ"ב].

כא מאוד יש לזוהר בשלחן שעורכים עליו המצות ולפעמים יש פירור על השלחן בלא עסק והוא עלול להחמיץ ואח"כ להידבק למצה ולאוסרה, ויש למנות על זה משגיח לפקח על כך, והחזון אי"ש ס"ל להקל בזה [חזון אי"ש א"ח קכ"א ט"ד ד"ה סי' תנ"ט וד"ה מן האמור משום שגם להרא"ש אינו מחמיץ מיד אלא לפעמים], ומנהג בני התורה להחמיר בזה כפי האפשר.

כב בתחילת הלישה עדיין אין חשש זה רק אחרי שערכו את העיסה ורידדו יש חשש שמתחמם [מ"ב שם ס"ק י"ח דדוקא לאחר שערכו ורידדו הבצק].

כג מן הדין אין צריך לשטוף ידיים בעת שעוסק בבצק מחשש שמא נתחממו ידיו, אלא אם כן מרגיש שידיי נתחממו יש לשוטפם במים צוננים ולנגבם היטב [מ"ב שם ס"ק כ"ז].

כד זיעת אדם אינה מחמצת, ומ"מ אם נטף זיעת האדם על הבצק יש לחוש שדינו כמי פירות וממהר להחמיץ יחד עם המים ויש להזהיר על כך העוסקים [עיין שעה"צ נ"ו].

כה אין לשין מצת מצוה ע"י גוי או ע"י חרש שוטה וקטן שאין בהם דעת לכיין לשם מצת מצוה, ואם גדול עומד על גביו ואומר לו לכיין נחלקו הראשונים בזה, ובשעת הדחק יש להקל בזה [מ"ב ת"ס ס"ק ג], לכתחילה אין לעשות עסק המצות רק בבן י"ג שידוע שהביא ב' שערות משום שיש הסוברים דדין לשמה במצה הוא דין דאורייתא [ביאור הלכה שם ד"ה אין לשין].

א כדי לצאת ידי חובת מצה מן התורה בליל א' של פסח צריך לאכול מצה שהיא פת מחמשת מיני דגן שהם המינים שראויים לבא לידי חימוץ אבל שאר קמחים ואפילו קמח אורז שאין ראויים לבוא לידי חימוץ אין יוצאין בזה ידי חובת מצה [שו"ע תנ"ג סעי' א].

ב נחלקו הראשונים האם בעי דוקא שיהיה ראוי לידי חימוץ בפועל או סגי במין הראוי לבא לידי חימוץ, ולהלכה יש לחוש דדוקא אם בפועל יכול לבא לידי חימוץ ולא סגי במין, לכן מצות משבולת שועל ללא גלוטן שהוציאו ממנו את חלבון החיטה שהוא זה הגורם חימוץ אין לצאת בזה ידי חובת מצה אם לא בשעת הדחק שאין יכול לאכול מצה אחרת משום סכנת חולי.

ג אין יוצאין ידי חובת מצה ביום הראשון שכתוב בו בערב תאכלו מצות כי אם במצה שהיא משומרת לשם מצת מצוה, שנאמר ושמרתם את

המצות, ונחלקו הראשונים האם השימור הזה צריך להיות משעת קצירה לשמור שלא יפול מים על החיטים ויבאו לידי חימוץ או משעת הלישה שמערבים מים בקמח, ובשו"ע כתב טוב לשמרם שלא יפול מים עליהם משעת קצירה, ולפחות משעת טחינה, ובשעת הדחק יכול לקחת קמח מן השוק, משום דמצוי היה שטוחנין ברחיים של מים ויש חשש חימוץ מהטחינה, אבל בזמן שאין רגילים ברחיים של מים וגם אין רגילים לרחוץ החיטים, חיוב השמירה הוא מעת לישא [שו"ע תנ"ג א ומ"ב ס"ק כ"א ושעה"צ ל"ג].

ד יש להסתפק אם שמירה צריך להיות דוקא ע"י אדם או סגי שנמצא במקום שמור, וכגון כשמעביר במקום למקום באופן שאין חשש שירד על זה מים או שיתחלף בקמח אחר מ"מ יש לעיין דאין זה חשוב שמירה דבעי שמירה ע"י אדם [ביאור הלכה שם ד"ה ולפחות].

ה קמח מן השוק מעיקר הדין כשר ודין שימור יקיימו מלישה ואילך, אלא אם כן מצוי ששורים את החיטים במים עד קרוב שיחמיצו [מ"ב שם ס"ק כ"ד].

ו שקים שיש בהם קמח של כל השנה אם רוצה להשתמש בהם צריך לפרוסם התפרים ולכבס עם חומרי ניקוי במים חמים, ולכתחילה יקח חדשים לקמח של מצת מצוה [מ"ב שם ס"ק ל"א י"ב].

ז אין להניח שקים על גבי בהמה שיש חשש שהקמח מתחמם מגוף הבהמה, וכן יש חשש שזיעת הבהמה מחמצת, ובדיעבד אם המתין מעת לעת אפשר להשתמש בקמח זה [שו"ע סי' תנ"ג ס"ז ומ"ב ס"ק ל"ד].

ח לכתחילה אין להניח שקי הקמח זה על זה שלא יתחממו, ואם הניח יש להמתין עשרים וארבע שעות, וכן יש לזוהר לא לשבת על שק קמח שלא יתחמם [רמ"א שם סעי' ז ומ"ב ס"ק ל"ה ל"ו].

ט אם משתמש ברחיים שטחן בהם כל השנה יש לנקות היטב, ואין להשתמש בקמח הנתחן פעם ראשונה אחרי הנקיון [שו"ע שם סעי' ח].

י אין לטחון סמוך לאפיה אלא יום או יומיים קודם שהקמח מתחמם בשעת הטחינה, ובדיעבד מספיק לינת לילה.

יא אין לשין הקמח רק במים שלנו, ונחלקו הראשונים בטעם הדבר יש אומרים משום דבלילה מי מעינות רותחים לכן צריך שלא יהיו בלילה במעין, ויש המבארים שבאופן כללי המעינות חמים בתקופה זו וצריך להמתין שהמים יצטננו, ומ"מ גם מי בורות ונהרות צריך להקפיד על זה [שו"ע תנ"ה א, ומ"ב ס"ק ב ג].

יב ויש לשאוב המים בין השמשות שיצטננו עשרים וארבע שעות לפני האפיה י"ב שעות במים שהמעיות צוננים וי"ב שעות בלילה, ובדיעבד יכול לשאוב קצת קודם בין השמשות, אבל לא ישאב בתוך הלילה, ובדיעבד אם שאב בלילה יכול לאפות בהם אחרי שיעבור י"ב שעות מהשאיבה, וכן אם שאב מקודם ביום יכול לאפות אם עבר על זה לילה [מ"ב ס"ק ד].

יג המים שלשים בהם צריכים להיות צוננים ולא פושרים שזה כחמימות המצויה ברוק שבפי האדם [שו"ע תנ"ה ג], ואם אחרי שהתחממו או נעשו פושרים נצטננו נחלקו הפוסקים אם מותר להשתמש בהם, ואין להקל רק בהפסד מרובה, וכל זה בנתחממו ע"י האש אבל נתחממו ע"י השמש וחזרו ונצטננו י"א דמותר ללוש בהם, וי"א דאסור [מ"ב שם ס"ק כ"ט ושעה"צ ס"ק ל].

יד אם לש בדיעבד במים שלא לנו בשוגג המצה מותרת, אבל לכזית ראשון יחפש מצה אחרת, אבל אם לש במים חמים או פושרים גם

עמק הברכה

ברכת מזל טוב נשגר קמיה

ידידנו החשובים לרגל השמחה השרויה במעונם:

הגאון רבי אברהם יצחק קוק שליט"א לנישואי הבן
 הרה"ג **רבי יוסף קובנר שליט"א** לנישואי הבן
 הרה"ג **רבי בנימין יעקבי שליט"א** לנישואי הבן
 הרה"ג **רבי מרדכי טננבוים שליט"א** לאירוסי הבת
 הרה"ג **רבי יוסף סקלאר שליט"א** לאירוסי הבת
 הרה"ג **רבי זאב זלץ שליט"א** לאירוסי הבת
 הרה"ג **רבי יונתן מרדכי וייס שליט"א** להולדת הנכד
 בן להרב **חיים קמינצקי שליט"א**
 הרה"ג **רבי מרדכי רוזנטל שליט"א**
 להיכנס הבן לעול תומ"צ ולהולדת הבן
 הרב **ישראל בן דוד שליט"א** להיכנס הבן לעול תומ"צ
 הרב **ישראל מאיר אונגר שליט"א** להולדת הבן
 הרב **שמעון פורייס שליט"א** להולדת הבת
 הרב **משה רוטשילד שליט"א** להולדת הבן
 הרב **אביגדור אונא שליט"א** להולדת הבן
 הרב **משה זלמן אלטמן שליט"א** להולדת הבן
 הרב **מאיר בורדיאנסקי שליט"א** להולדת הבן
 הרב **יחיאל בן שלום שליט"א** להולדת הבת
 הרב **אליהו קרויזר שליט"א** להולדת הבן
 הרב **מאיר ליברמן שליט"א** להולדת הבן
 הרב **דוד קרביץ שליט"א** להולדת הבת
 הרב **יהודה שחור שליט"א** להולדת הבן
 הרב **אברהם הכרמי שליט"א** להולדת הבן
 הרב **חיים גולדברג שליט"א** להולדת הבת
 הרב **שמעון ברגשטיין שליט"א** להולדת הבת
 הרב **יעקב גרדין שליט"א** להולדת הבן
 הרב **זאב הלוי שליט"א** להולדת הבן
 יה"ר שיזכו לרוות נחת מכל יוצ"ח

הוצאות הדפסת הגיליון נתרמו ע"י ידידנו
 הרה"ג **רבי שמעון פורייס שליט"א**
 לרגל הולדת בתו שיחי', יזכו אביה ואמה לגדלה
 לתורה לחופה ולמעשים טובים

הוצאות הדפסת הגיליון נתרמו ע"י ידידנו
 הרה"ג **רבי אברהם לזר שליט"א**
 לברכה והצלחה בכל העניינים
 ונחת מכל יוצאי חלציו

שבוע הבא פרשת תזריע -

ניתן לשלוח חידו"ת עד יום רביעי בלילה

גיליון פסח - גיליון מוגדל -

ניתן לשלוח חידו"ת עד יום רביעי ט' ניסן בצהריים

שב"ק פרשת אחרי כ"ו ניסן - לא יצא העלון

שב"ק פרשת קדושים ג' אייר - יצא בעז"ה כרגיל

ניתן לשלוח חידו"ת במייל ba150150150@gmail.com

קול צהלה ורינה שפתינו תרננה

שיר ושבחה ברכה ותהילה נשגר קמיה הגאון המופלג מורה הוראה
 לרבים בחביבות ובמאור פנים, שיעוריו נופת צופים, ולאור תורתו
 נאותים, אשר מעת התייסדות גליונות 'בעמק איילון' מדי שבת בשבתו
 מרווה בקולמוסו צמאונם של רבים המתענגים על חידושי הנפלאים

הגאון רבי צבי רותן שליט"א

לרגל עלותו לכהן פאר בק"ק פסטורל - המשולש ת"ו

ישא ברכה מאת ה' וצדקה מאלוקי ישענו

להרבות גבולו בתלמידים ויפוצו מעיינותיו חוצה

ויהיה ביתו ועד לחכמים להשפיע שפע ברכה על קהל הקודש

בבריות גופא ונהורא מעליא במנוחת הנפש והרחבת הדעת

כעתירת

מערכת 'בעמק איילון'

להפאת תוספת מרת ביילא ודינא בת ורדה בתשס"ח

כ"ד

תשית לראשו עטרת פז

ברכת מזל טוב נשגר למורינו ורבינו, מוכתר בכתרה של תורה ונזר ההוראה,
 הפדרכינו בנתיבות התורה ועיונה, ובכירור וליבון הסוגיות אליכא דהילכתא,
 חן הוצק בשפתותיו בשיעוריו הבהירים ובחידושים מאירים ושמיים
 מרביץ תורה לעדרים בשכונתנו ומחוצה לה, וה' עיפו שהלכה כמותו,
 מאיר נתיבות לכל השואלים בהלכה, ככל שעות היממה,
 במסירות עצומה ובהארת פנים מופלאה, מהלך כנגד רוחו של כל אחד ואחד,
 מקבל כל אדם בסבר פנים יפות בהדרכה ישרה וטוראה כבודה בכל חלקי תורה,
 מורינו ראש החבורה

הגאון רבי צבי רותן שליט"א

לרגל עלותו לכהן פאר כרב בשכונתנו המפעטירה לקהילות האברכים
 בפדויקט פסטורל והמשולש

והיא רעוא שיכה להנהיג את קהל עדתו ברמה ויארץ ימים על מפלכתו
 כל ימי חייו, ורבים יאותו לאורו ועמיד תלמידים גונים הרבה
 ויתקדש שם שמים על ידו ולא יצא תחת ידו שום מכשול
 ויזכו בני ההקלה לשבת בצילו וליהנות פאור תורתו
 ולשמוע דבר ה' זו הלכה עוד רבות בשנים
 ויזכה להמשיך לשבת על התורה ועל העבודה כאהלה של תורה
 מתוך נחת ושלוה מתוך שמחה ושלוה והרחבת הדעת

כעתירת

בני החבורה

כולל גני איילון

נושאים לכתבת חידו"ת בשבוע הבא פרשת תזריע

טומאת לידה (פ"ב פ"ב, נדה כד: כז: מ.) ♦ מילה בשבת (פ"ב פ"ג, שבת קלב.)
 ♦ מילה ביום השמיני (פ"ב פ"ג) ♦ מילה דוחה צרעת (פ"ב פ"ג, שבת
 קלב.) ♦ ביאת טמא למקדש (פ"ב פ"ד, שבועות יז: זבחים לב:) ♦ שנה
 האמורה בקדשים מעת לעת (פ"ב פ"ה, ערכין יח:) ♦ קרבן יולדת (פ"ב
 פ"ו, כריתות ט:) ♦ טומאת נגעים (פ"ג פ"ב) ♦ החיוב להראות הנגע לכהן
 (פ"ג פ"ב, החינוך מצוה קס"ט ובמנ"ח שם ועי' כלי חמדה וחזו"א סוף נגעים) ♦ ראיית
 נגעים ע"י הכהן (פ"ג פ"ב, נגעים פ"ב מ"ג) ♦ ראיית נגעים בלילה (נגעים
 פ"ב מ"ב, מו"ק ח., ועי' סמ"ע חו"מ סי' ה' סק"ו ושבו"י ה"א סי' קל"ט) ♦ ראיית נגעים
 לחתן וברגל (פ"ב פ"ד, נגעים פ"ג מ"ב, מו"ק ח. ועי' ריטב"א מו"ק טו:) ♦ ראיית
 נגעים ע"י משקפיים ומראה (נגעים פ"ב מ"ג ותפארת ישראל שם, ועי' ירושלמי
 נדה פ"ב ה"ז, ועי' ר"ה כד.) ♦ מצורע בקריעה בעטיפת הראש ובשאלת
 שלום ושאר דיני מצורע (פ"ג פ"ה, מו"ק ה. טו.) ♦ חיוב המצורע לישב
 בדרך (פ"ג פ"ה, פסחים סו. ועי' מלכים ב' פ"ז פ"א)